

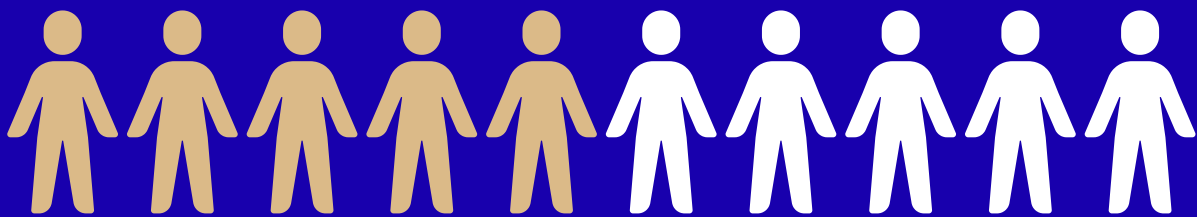
วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE PANYAPAT

ISSN 2773-9805 (Online)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562

Vol.1 No.2 July - December 2019

JSSP

Journal of Social Science Panyapat

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2
ก.ค. – ธ.ค. 2562

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

ISSN: 2773-9805 (Online)

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, อีเมล: prasirorot@gmail.com

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562

ISSN : 2773-9805 (Online)

เจ้าของ:วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร. วังระ งามจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. กนกอร สมปราชญ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. พุทธิรักษ์ ปราบนอก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อริยา คูหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ศรีโสมพันธ์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มานะ ลักษณะมีอรุณทัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ์ ชูสอน

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภินิษฐา นาเลาห์

มหาวิทยาลัยนครพนม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนันต์ศักดิ์ พลแก้วเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ฝ่ายสนับสนุนวารสาร:

นางสาวศิริรัตน์ ประศรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about> เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

เกี่ยวกับวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้อาจารย์ นักวิจัย นิสิต/นักศึกษา และผู้สนใจ ได้เสนอและเผยแพร่บทความบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่ได้มาตรฐานสู่สาธารณชน รวมทั้งยกระดับผลงานทางวิชาการให้ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ด้วยหวังให้เป็นตลาดแห่งองค์ความรู้ที่สามารถค้นคว้า ถ้อยทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ เป้ารับบทความที่มุ่งเน้นทางด้านพระพุทธศาสนา การศึกษา เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ โดยมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ทั้งนี้บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอผลของการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับสาขาพระพุทธศาสนา การศึกษา เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการทางด้านสังคมศาสตร์
- บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่
- บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา เป็นวารสารทางด้านสังคมศาสตร์ วารสารเปิดรับบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทรรศน์ และบทความวิจารณ์หนังสือ ซึ่งแต่ละบทความที่ส่งเข้ามายังวารสาร จะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้นๆ อย่างน้อย 3 ท่าน วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ซึ่งตีพิมพ์บทความทั้งสิ้นจำนวน 4 บทความครอบคลุมเนื้อหาทางด้านสังคมศาสตร์ ทางวารสารขอขอบคุณทุกท่านที่สนใจส่งบทความมาตีพิมพ์กับทางวารสาร และหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านอีกครั้งในการตีพิมพ์บทความในฉบับต่อไป ขอขอบคุณทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์กับทางวารสารของเรา เราเชื่อมั่นที่จะเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการให้กับทุกท่านและพร้อมจะพัฒนางานวิชาการพร้อมกับทุกๆ ท่านต่อไป ไว้เจอกันใหม่ฉบับหน้าครับ

ประยูร แสงใส
บรรณาธิการวารสาร

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน AN ANALYTICAL STUDY OF I-SAN STUPA MYTH

สังเวียน สามี¹

Sangwien Saphang¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: sangwien.s@outlook.com

Received: 5 August 2019; Revised: 20 September 2019; Accepted: 22 November 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการเขียนตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน 2) ศึกษาเนื้อหาสาระในตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า วิธีเขียนตำนานพระธาตุ โครงเรื่อง มี 2 แบบ คือ (1) มีการกล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า และ (2) การไม่เสด็จมาของพระพุทธเจ้า และโครงเรื่องส่วนใหญ่สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ วลาดิมีร์ พรอปป์ (Vladimir Propp) คือ คนอื่นให้สิ่งของกับพระเอก สิ่งของเป็นสาเหตุให้พระเอกเดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง กล่าวคือ พระอรหันต์ได้รับพระธาตุ พระธาตุเป็นสาเหตุให้พระอรหันต์เดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง

เนื้อหาสาระในตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน มีการกล่าวถึงพุทธประวัติอยู่ 3 ฉบับ ไม่กล่าวถึงพุทธประวัติ 7 ฉบับ มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ 9 ฉบับ และมีการกล่าวถึงสังคมและวัฒนธรรมอีสานอยู่ 9 ฉบับ ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนอีสานตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว เพราะพระพุทธองค์ได้เสด็จมาอีสานพร้อมพระอานนท์เมื่อครั้งเสด็จที่ภูเก้าห้า และประทับรอยพระบาทให้พญานาคบูชา พร้อมกับประทับรอยพระบาทถวายพระยาสุวรรณภิงคาร ที่พระธาตุเชิงชุม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบอกถึงเมืองโบราณอีสานและอีสานสมัยประวัติศาสตร์ว่ามีความสัมพันธ์กันฉันทมิตร สังคมและวัฒนธรรม เป็นสังคมเกษตร และถือศิวลัทธิบูชาพระ และให้ทานตามฤดูกาลผลิตผลทางการเกษตร ใส่บาตรพระสงฆ์ทุกเช้า

คำสำคัญ:

ตำนาน,
พระธาตุเจดีย์,
อีสาน

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study writing the I-san Stupa myth 2) to study the essence of the I-san Stupa myth. This research was conducted based on Documentary Research Methodology and concluded with descriptive analysis.

The result of the study found that: A way of writing the I-san Stupa myth consisted of two structures of myth: (1) the Buddha's appearance and (2) the Buddha's disappearance. Most of those structures were associated with the structure of Vladimir Propp's tales in way that people gave a hero things. Here, things were a cause to encourage a hero to go to the other regions. In the I-san Stupa myth, Arahants got the relic which became a main cause to encourage them to go to the other regions.

The content of the I-san Stupa myth, told about history of the Buddha 3 versions, didn't tell about history of Buddha 7 versions, told the local history 9 versions, and told of the I-san society and culture 9 versions. It told that Buddhism had been brought to I-san since the Buddha's age. Because the Buddha and Venerable Anandha came to I-san since they came to the Kamphra Mountain. He presses his footprint worshiped by Naga. He also pressed his footprint for the Suwanphingkan lord at Phra That Choeng Chum. A local history referred to an I-san ancient region and I-san in the historical age that there was good relation of friends, societies and culture, agricultural societies, observance of Uposatha Sila on Buddhist holydays giving in the harvest home and offering food to the monks continuously.

Keywords:

*Myth,
Stupa,
I-San*

บทนำ

พระธาตุเจดีย์ เป็นสัญลักษณ์แห่งการเคารพบูชาอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธ เพราะสิ่งที่ยังคงอยู่ข้างในพระเจดีย์ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้า เช่น พระบรมสารีริกธาตุ รอยพระบาท อัฐบริขารของพระพุทธองค์ หรือพระธาตุของพระอรหันตสาวกของพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทั่วโลกเคารพบูชา ตำนานพระธาตุเจดีย์อีสานได้จารึกประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาไว้เป็นอย่างดี ว่าพระพุทธองค์ได้เสด็จมายังดินแดนอีสานเมื่อครั้งสมัยพุทธกาล และได้ทรงพยากรณ์สถานที่ที่จะประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระองค์ (พระเทพรัตนโมลี (แก้ว), 2512, น. 1)

อีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยมีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบสูงลักษณะเป็นแอ่งกะทะ มีเนื้อที่ประมาณ 168,854 ตารางกิโลเมตรทิศเหนือติดกับ ประเทศลาว เหนือสุดที่จังหวัดบึงกาฬ มีแม่น้ำโขงเป็นเขตแดนทิศตะวันออกติดกับประเทศลาว ตะวันออกสุดจังหวัดอุบลราชธานี มีแม่น้ำโขงเป็นเขตแดนทิศตะวันตกติดกับภาคกลางของไทยตะวันตกสุดที่จังหวัดเลย มีเทือกเขาเพชรบูรณ์และเขาดงพญาเย็นเป็นเขตแดน ทิศใต้ติดกับ กัมพูชาและภาคตะวันออก ใต้สุดที่จังหวัดนครราชสีมา มีเทือกเขาพนมดงรักและเทือกเขา

สันกำแพงเป็นเขตแดน แบ่งตามลักษณะแอ่งอารยธรรมได้ 2 แอ่งใหญ่ คือ แอ่งสกลนคร (อีสานเหนือ) และ แอ่งนครราชสีมา (อีสานใต้) (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2531, น. 2-7)

อีสานสมัยประวัติศาสตร์เรียกเป็นหลายอย่างในตำนานสิงหนวัติ เรียกว่า อาณาจักรลานช้าง เพราะเหตุมีช้างอาศัยอยู่มาก แต่มีผู้สันนิษฐานว่าที่เรียกเช่นนั้นเป็นเพราะไทยที่เคยอยู่แถวแม่น้ำโขงตอนเหนือในมณฑลยูนนาน ได้อพยพมาอยู่ก่อนแม่น้ำโขงตอนเหนือจึงเรียกว่า ลานฉาง หรือ ลันฉอง ไทยพวกนั้นจึงเอาชื่อมา เรียกว่า ลานช้าง (ส. พลายน้อย, 2535, น. 197) แต่ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 1 กล่าวว่า ได้มีฤาษีสองตนพี่น้อง มาเทศนาสั่งสอนธรรมให้แก่ ผูกปีศาจ ยักษ์ร้าย และพยานาคทั้งเจ็ด เมื่อเทศนาสั่งสอนแล้วได้สร้างบ้านเมืองชื่อว่า ลานช้าง เป็นปฐมก่อนเพราะเอาภูเข้างเป็นนิมิตร และสร้างเมืองเชียงทอง เมืองเชียงคอง ล้อมรอบเมืองลานช้าง และเมืองทั้งสามรวมกันเรียกว่า ศรีสัตนาคนหุต สาเหตุเพราะเอานาคทั้งหลายเป็นนิมิตร

อีสานสมัยอาณาจักรลาวระหว่าง ปีศักราช 718-909 (โบราณคดีสโมสร, 2457, น. 7-9) ต่อจากพระยาฟ้ารุ่งคือท้าวอุ่นเรือน ซึ่งพระองค์มีความสัมพันธ์กับกรุงศรีอยุธยาและเชียงใหม่ เพราะได้พระราชธิดาของทั้งสองเมืองมาเป็นภรรยา สมัยของท้าวอุ่นเรือนนี้พระองค์ได้ขยายอาณาจักรล้านช้าง เข้าไปยังดินแดนอีสานของไทยมากแล้ว และสมัยนี้เองที่ชาวลาวเริ่มเข้ามาสร้างหลักแหล่งบ้านเมืองในอีสาน ต่อจากนั้นก็ขึ้นพระยาโพธิสราษ และเมื่อถึงพระไชยเชษฐาธิราช พระองค์นี้สำคัญในอาณาจักรล้านช้างมากเพราะพระองค์ทรงประกอบด้วยธรรมะ จึงทำให้เป็นมิตรไมตรีต่อพระยาทั้งหลาย มีเชียงใหม่ เชียงรุ้ง และศรีอยุธยา เพราะพระองค์ต่างก็ได้พระราชธิดาของเมืองต่างๆ เป็นพระสนม และสมัยของพระองค์ก็เกิดการบาดหมางกับพม่า เพราะแย่ง พระเทพกษัตริย์ พระราชธิดาของพระมหาจักรพรรดิของไทย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2531, น. 260-263)

อีสานสมัยเป็นส่วนหนึ่งของสยาม ปีศักราช 1020-1153 (โบราณคดีสโมสร, 2457, น. 13-16) ต่อจากสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ก็ขึ้นพระยาแสนสุรินทร์ช้างฟ้า พระยาสุริยวงษารมิกราช พอลิ้นสมัยของพระยาสุริยวงษารมิกราช อาณาจักรล้านช้างก็เกิดความวุ่นวายแย่งชิงความเป็นใหญ่กันเองภายใน เป็นเหตุให้แยกเป็นแคว้น หลวงพระบางและเวียงจันทน์ แต่ก็ยังไม่สงบ ถูกรุกรานจากพม่า และแย่งชิงอำนาจกันเองภายใน จนในที่สุดเมื่อสมัยกรุงธนบุรีไทยมีกำลังกล้าแข็งขึ้น หลวงพระบางก็ตกเป็นเมืองขึ้นของไทย ส่วนเวียงจันทน์หันไปฝากฝังกับพม่า พระเจ้าตากสินจึงส่งเจ้าพระยาจักรียกกองทัพไปตีเวียงจันทน์จึงตกเป็นเมืองขึ้นของไทย สมัยกรุงธนบุรี และเจ้าพระยาจักรีได้นำพระแก้วมรกตมาประดิษฐานที่กรุงรัตนโกสินทร์ด้วย ซึ่งย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรีมากรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 1 ของไทย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2521, น. 265-267)

อีสานนั้นถือว่าเป็นดินแดนที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาเนิ่นนานแล้วต่างยุคต่างสมัย ซึ่งล้วนแต่นับถือศาสนาพราหมณ์มาก่อน และมีความเชื่อเรื่อง ผี ปีศาจ วิญญาณ และสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามายังดินแดนอีสาน ชาวบ้านจึงมีความเชื่อและประพฤติปฏิบัติผสมผสานกันอยู่ระหว่างศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อเรื่องผี และพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงเคียงคู่กันมา ซึ่งปรากฏร่องรอย ปรากฏ สลุป ของการขุดค้นทางโบราณคดีอย่างมากในปัจจุบัน และนอกจากนี้หลักฐานด้านเอกสารก็มีอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งเก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทยและพระธาตุนับเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่สำคัญยิ่งของสถาปนิกพื้นบ้านชาวอีสาน พระธาตุสำคัญในภาคอีสาน วิโรฒ ศรีสุโร แบ่งตามลักษณะรูปแบบ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพระธาตุศรีสองรัก กลุ่มพระธาตุพนม กลุ่มพระธาตุวัดมหาธาตุ (ยโสธร) (วิโรฒ ศรีสุโร, 2525, น. 20)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มพระธาตุศรีสองรัก ได้แก่ พระธาตุศรีสองรัก จังหวัดเลย พระธาตุขามแก่น จังหวัดขอนแก่น พระธาตุวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดนครราชสีมา พระธาตุวัดเหนือ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มที่ 2. กลุ่มพระธาตุพนม (ก่อน พ.ศ. 2483) ได้แก่ พระธาตุพนม พระธาตุเรณู พระธาตุนครพนม จังหวัดนครพนม พระพุทธ

บาทบัวบก จังหวัดอุดรธานี พระธาตุเชิงชุม จังหวัดสกลนคร พระธาตุวัดกลาง จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มที่ 3. กลุ่มพระธาตุวัดมหาธาตุ (ยโสธร) ได้แก่ พระธาตุวัดมหาธาตุ จังหวัดยโสธร พระธาตุก่องข้าวน้อย หรือ พระธาตุตาดทอง ธาตุพระสงฆ์ วัดทุ่งสว่างชัยภูมิ จังหวัดยโสธร

ตำนานประวัติพระธาตุเหล่านี้ เป็นเอกสารเก่าแก่ที่จารึกในใบลานด้วยอักษรธรรมและไทยน้อย มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าแบบนิทานพื้นบ้านและประวัติศาสตร์ด้านเชื้อชาติ และวัฒนธรรมที่ผสมผสานกลมกลืนกัน มีข้อน่าสังเกตว่า (1) การเขียนตำนานแฝงปรัชญาประวัติศาสตร์อะไรไว้บ้าง (2) รูปแบบการเขียนตำนานส่วนใหญ่เป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง (3) ลักษณะการดำเนินเนื้อเรื่องเป็นอย่างไร (4) กาลเวลาในสมัยก่อนได้บอกถึงคติความเชื่อในการสร้างพระธาตุไว้อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นคติในเรื่องการบูชาที่ยึดถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่อส่วนรวม และส่วนบุคคล (5) เรื่องราวในตำนานพระธาตุ จัดบทนำ เนื้อเรื่อง และตอนท้ายของตำนานไว้อย่างไร (6) เรื่องราวในตำนานพระธาตุอีสาน จัดโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวบุคคล และสรวรรณคดี ไว้อย่างไรบ้าง (7) ตำนานได้จารึกประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้อย่างไร เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจใคร่ศึกษาอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการเขียนตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระในตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร (Primary source) เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย (Secondary Source) เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับทฤษฎีแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัย และนำเสนอข้อมูลที่ได้มาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ศึกษาวิธีการเขียนตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน

ลักษณะโครงเรื่อง มี 2 แบบ คือ (1) มีการกล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าอยู่ 3 ฉบับ และ (2) การไม่ได้เสด็จมาของพระพุทธเจ้า 7 ฉบับ โครงเรื่องโดยส่วนใหญ่ สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ วลาดิมีร์ พรอปป์ (Vladimir Propp) คือ คนอื่น ให้สิ่งของกับพระเอก สิ่งของ เป็นสาเหตุให้พระเอก เดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง เช่นเดียวกับในตำนานคือ พระอรหันต์ได้รับพระธาตุ พระธาตุ เป็นสาเหตุให้พระอรหันต์เดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง

บุคคลหลัก มีการกล่าวถึง พระพุทธเจ้าในอดีต 3 พระองค์ ว่าได้เคยมาประดิษฐานพระอัฐิธาตุที่ภูเกาพัว และประทับรอยพระบาท ที่ภูเขาหลวงในอดีตแล้ว และพระพุทธเจ้าในอนาคตอีก 1 พระองค์ ว่าจะมาประดิษฐานพระอัฐิธาตุที่ภูเกาพัว และประทับรอยพระบาท ที่ภูเขาหลวง ณ ดินแดนอีสานอีกในอนาคต พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน พระอรหันต์ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเอาพระธาตุของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันมาประดิษฐานไว้ ณ ดินแดนอีสาน และเจ้าเมืองที่มีบทบาทในการก่อสร้างพระธาตุเจดีย์ บุคคลรอง มีการกล่าวถึง พระสงฆ์ เจ้าเมืองต่างๆ พระมเหสีของเจ้าเมืองต่างๆ ที่มีบทบาทในการช่วยเหลือการก่อสร้างพระธาตุเจดีย์

บุคคลประกอบ มีการกล่าวถึง พระพรหมและเทวดา เสนาอำมาตย์ ชาวเมืองต่างๆ บุคคลประกอบเหล่านี้ มีบทบาทในการช่วยเหลือการก่อสร้างพระธาตุเจดีย์ และบางครั้งก็แฝงด้วยปาฏิหาริย์

ฉากหลัก กล่าวถึงสถานที่ก่อสร้างพระธาตุเจดีย์ เช่น ภูเกาพัว (พระธาตุพนม) ดอนมะขาม (พระธาตุขามแก่น) หนองหานหลวงและภูเขาหลวง (พระธาตุเชิงชุม) ดอยคู้หา (พระธาตุภูเพ็ก) ภูเขาหลวง สวรรราชอุทยานของพระนางนารายณ์เจงเวง (พระธาตุนารายณ์เจงเวง) รินน้ำหมัน อำเภอด่านซ้าย (พระธาตุศรีสองรัก) เมืองวาริ (จังหวัดสกลนคร) (พระธาตุศรีมงคล) ฉากประกอบ กล่าวถึง เมืองต่างๆ ในสมัยอีสานโบราณ ภูเขาและป่าไม้ในสมัยอีสานโบราณ กำเนิดแม่น้ำและหนองน้ำในภาคอีสาน

แก่นเรื่อง มีความเชื่อว่าพระธาตุเจดีย์ในอีสานเป็นพุทธพยากรณ์ของพระพุทธเจ้าไว้ และเชื่อว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จมายังดินแดนอีสาน (ลานช้าง) และทรงรับสั่งให้พระมหากัสสปเถระนำเอาพระอัฐิธาตุมาประดิษฐานไว้ ณ ภูเกาพัว เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จมาทรงพยากรณ์ที่ภูเกาพัวแล้ว ได้เสด็จไปไว้รอยพระบาทที่ ณ ภูเขาหลวง (พระธาตุเชิงชุม) แล้วให้รอยพระบาทแก่พระยานาคและพระยาปลา ก่อนเสด็จกลับอินเดียพระองค์ได้ประทานพระธาตุคุมไว้ ณ พระธาตุคุมปัจจุบัน และมีความเชื่อว่าพระพุทธรูปจะตั้งอยู่เพียง 5000 ปี ให้ชาวบ้านพยายามสืบทอดพระพุทธรูปศาสนาไว้ให้ได้ และให้รับทำบุญทำกุศลเพื่อที่จะได้กลับมาเกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตร

2. ศึกษาเนื้อหาสาระในตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน

พุทธประวัติ มีการกล่าวถึงพุทธประวัติอยู่ 3 ฉบับ คือ (ตอนอภินิหาร) พระพุทธเจ้าได้เสด็จมายังดินแดนอีสาน (ลานช้าง) เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่พระเชตะวันมหาวิหาร ยามใกล้รุ่งพระองค์ได้ทรงบาตรพร้อมด้วยพระอานนท์ตามเสด็จโดยทางอากาศลงที่ดอนกอนเนา แล้วประทับอยู่ที่หนองคันแทเสื่อน้ำ พระพุทธองค์ได้ทรงพยากรณ์ว่า ณ ดินแดนเมืองสุวรรณภูมินี้เป็นที่อยู่ของพระยานาค และจะเป็นที่ประดิษฐานของพระอัฐิธาตุของพระพุทธองค์ และทรงเป็นที่ประดิษฐานของพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้ามาแล้ว 3 พระองค์ ต่อจากนั้นพระองค์เสด็จประทานรอยพระบาทให้พระยานาคและพระยาปลา แล้วพระองค์ทรงเสด็จประทานรอยพระบาทให้กับพระยาสุวรรณภิงคาร ณ เมืองหนองหานหลวง (ปัจจุบันพระธาตุเชิงชุม) (ตอนปรินิพพาน) พุทธประวัติในตำนานยังกล่าวถึงสมัยที่พระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน ที่เมืองกุสินารา ในระหว่างต้นไม้รังคู่และก่อนที่จะปรินิพพานได้อธิฐานจิตว่า ตราบใดที่พระมหากัสสปะยังไม่มาเอาอัฐิธาตุไปประดิษฐานยังภูเกาพัวขอให้เพลิงยังไหม้พระสรีระของพระองค์ไม่ได้ แล้วพระพุทธองค์จึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน มัลลกะศัตรีได้ทำการถวายพระเพลิงตั้งหลายครั้งแต่ไฟก็ยังไหม้พระพุทธรูปของพระพุทธองค์ จนเมื่อพระมหากัสสปเถระมาถึง พระอัฐิธาตุได้ลอยไปประดิษฐานอยู่ในมือท่านพระมหากัสสป ส่วนพระบรมธาตุกระเบื้องหัว ฏกการพรหมนำไปประดิษฐานที่พรหมโลก พระธาตุเขี้ยวแก้ว พระอินทร์นำไปประดิษฐานที่สวรรค์ชั้นดาวดึง พระธาตุรากขวัญ ภูยานาคนำไปประดิษฐานที่เมืองภูยานาค พระบรมธาตุที่เหลืออยู่เป็น 3 ขนาด ขนาดใหญ่เท่ากับเมล็ดหัวแตก ขนาดที่สองเท่าเมล็ดข้าวสาร ขนาดที่สามเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้กล่าวถึง เมืองอินทปัฐนคร เมืองกรุงธนกร เมืองมรุกขนคร เมืองสาเกตุนคร เมืองจุลนิพรมหัต เมืองศรีโคตรบอง ทั้ง 6 เมืองนี้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน ไม่ใช่ในทางค้าขาย แต่เป็นในทางส่งเครื่องบรรณาการให้แก่กันและกันฉันทิมิตร ไม่ใช่เป็นเมืองขึ้นประชากรราษฎรก็ไม่ขัดสน ในยุคนี้อย่างนี้ไม่มีการเคลื่อนย้ายหรืออพยพประชาชนมากนัก แต่พอกกล่าวถึง เมืองศรีสัตนาคนหุต เมืองสุวรรณภูมิ เมืองร้อยเอ็ด ประทุม เมืองหนองหานหลวง (สกลนคร) เมืองหนองหานน้อย (อุดรธานี) เมืองลาหนองคาย เมืองศรีโฆธยา ซึ่งมีการติดต่อทำมาค้าขายกัน ส่วนเจ้าเมืองก็มีการส่งเครื่องบรรณาการให้แก่เมืองที่ใหญ่และมีบารมีกว่า ในฐานะญาติพี่น้อง ไม่ใช่เป็นเมืองขึ้น ในยุคนี้นี้ประชาชนมีการอพยพจำนวนมาก โดยอพยพเคลื่อนย้ายไปตั้งบ้านเมืองตามลุ่มแม่น้ำโขง ลุ่มน้ำชีบ้าง ประชากรราษฎรส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมและทำนาเป็นหลัก

สภาพสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีและวัฒนธรรมในระดับชั้นสูงมีการส่งเครื่องบรรณาการให้แก่เมืองใหญ่ ในฐานะญาติพี่น้อง ประชากรราษฎรก็อยู่แบบร่มเย็นไม่ขัดสนแต่ประการใด ส่วนใหญ่เคารพในศีลธรรม มีการถือศีลอุโปสถในทุกวันพระคือ ขึ้น 7, 8, 14, 15 ค่ำ และ แรม 7, 8, 14, 15 ค่ำ มีการใส่บาตรพระสงฆ์ตามฤดูกาล เมื่อข้าวในนาออกรวงเป็นน่านม ก็ให้เก็บเกี่ยวมาคั้นเอาน้ำ แล้วเอาน้ำฝั้นน้ำอ้อยผสมลงต้มให้เป็นทานครั้งหนึ่ง เมื่อข้าวพอเป็นหมักก็ให้เอาข้าวนั้นมาทำเป็นหม้าให้ทานครั้งหนึ่ง เมื่อข้าวพอฮางก็ให้เป็นทานครั้งหนึ่ง เมื่อเก็บเกี่ยวก็ให้เป็นทานครั้งหนึ่ง เมื่อเอาขึ้นกองก็ให้เป็นทานครั้งหนึ่ง เมื่อถึงเวลานวดก็ให้เป็นทานครั้งหนึ่ง เมื่อเอาขึ้นฉางก็ให้เป็นทานครั้งหนึ่ง ส่วนข้าวใส่บาตรนั้นไม่ให้ขาดแม้แต่เวลาเดียว และนอกจากอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้มีพระคุณแล้ว ยังอุทิศให้กับเทวดาและพญานาคด้วย

อภิปรายผล

วิธีเขียนตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน พบว่า โครงเรื่อง มี 2 แบบ คือ (1) มีการกล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า และ (2) การไม่เสด็จมาของพระพุทธเจ้า และโครงเรื่องส่วนใหญ่สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ วลาดิมีร์ พรอปป์ (Vladimir Propp) คือ คนอื่นให้สิ่งของกับพระเอก สิ่งของเป็นสาเหตุให้พระเอกเดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง กล่าวคือ พระอรหันต์ได้รับพระธาตุ พระธาตุเป็นสาเหตุให้พระอรหันต์เดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ ปฐม หงส์สุวรรณ (2539, น. ก) วิจัยเรื่อง “ตำนานพระธาตุของชนชาติไทย: ความสำคัญและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม” สรุปความว่า ตำนานพระธาตุของไทยอีสานมี ตำนานพระธาตุขามแก่น ตำนานพระธาตุพนม ตำนานพระธาตุหนองสามหมื่น ตำนานพระธาตุกุดจอก ตำนานพระธาตุภูจาน ตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อย ตำนานพระธาตุเชิงชุม ตำนานพระธาตุนารายณ์เจงเวง ตำนานพระธาตุภูเพ็ก ตำนานพระธาตุบังพวน ตำนานพระธาตุเทพพล ตำนานพระธาตุบัวบก และกล่าวถึงโครงสร้างตำนานของชนชาติไทย โครงเรื่องแบบมีพฤติกรรมกรรมการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า การจำแนกพฤติกรรมหลักของตำนานพระธาตุของชนชาติไทย การลำดับเหตุการณ์ในตำนานพระธาตุ เช่น เหตุการณ์หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว และ เป็นการเปรียบเทียบวิธีคิดแบบความเชื่อดั้งเดิมกับวิธีคิดแบบพระพุทธศาสนา และกัมมพิธีกรรมเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทย พิธีกรรมเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุ เช่น พิธีแห่ผ้าขึ้นธาตุ พิธีการบูชาพระธาตุประจำปีเกิด พิธีงานบุญไหว้พระธาตุ พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ พิธีกรรมเกี่ยวกับการบันดาลความอุดมสมบูรณ์ พิธีกรรมเกี่ยวกับการสร้างบุญและอุทิศส่วนกุศล

เนื้อหาสาระในตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน พบว่า มีการกล่าวถึงพุทธประวัติอยู่ 3 ฉบับ ไม่กล่าวถึงพุทธประวัติ 7 ฉบับ มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ 9 ฉบับ และมีการกล่าวถึงสังคมและวัฒนธรรมอีสานอยู่ 9 ฉบับ ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนอีสานตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว เพราะพระพุทธรูปองค์ได้เสด็จมาอีสานพร้อมพระอานนท์เมื่อครั้งเสด็จที่ภูเก้าพรวัง และ

ประทับรอยพระบาทให้พญานาคบูชา พร้อมกับประทับรอยพระบาทถวายพระยาสุวรรณภิงคาร ที่พระธาตุเชิงชุม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บอกถึงเมืองโบราณอีสานและอีสานสมัยประวัติศาสตร์ว่ามีความสัมพันธ์กันฉันญาติมิตร สังคมและวัฒนธรรม เป็นสังคมเกษตร ทำไร่ ทำนา และถือศีลอุโปสทุกวันพระ 7, 8 ค่ำ 14, 15 ค่ำ และให้ทานตามฤดูกาลผลิตผลทางการเกษตร แต่ใส่บาตรพระสงฆ์นั้นไม่ได้ขาดแม้วันเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ ภัสราภรณ์ เทศธรรม (2529, น. 56-177) วิจัยเรื่อง “ตำนานพระธาตุประจำปีเกิด” กล่าวถึง การเข้ามาของพระบรมธาตุในประเทศไทย สาเหตุการสร้างพระธาตุเจดีย์ การสร้างพระธาตุเจดีย์ในล้านนาไทย และ กล่าวถึง สังคมและวัฒนธรรม เนื้อเรื่อง รูปแบบ ของการแต่งตำนาน สืบมาในการเขียนที่มีคุณลักษณะพิเศษทางการบรรยายและการพรรณนา สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการตั้งบ้านเรือน การประกอบอาชีพ ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ตลอดจนการบูชาพระบรมสารีริกธาตุของผู้คนในสมัยนั้น

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

วิธีเขียนตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน โครงเรื่อง มี 2 แบบ คือ (1) มีการกล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า และ (2) การไม่เสด็จมาของพระพุทธเจ้า และโครงเรื่องส่วนใหญ่สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ วลาดิมีร์ พรอปป์ (Vladimir Propp) คือ คนอื่นให้สิ่งของกับพระเอก สิ่งของเป็นสาเหตุให้พระเอกเดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง กล่าวคือ พระอรหันต์ได้รับพระธาตุ พระธาตุเป็นสาเหตุให้พระอรหันต์เดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง

เนื้อหาสาระในตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน มีการกล่าวถึงพุทธประวัติอยู่ 3 ฉบับ ไม่กล่าวถึงพุทธประวัติ 7 ฉบับ มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ 9 ฉบับ และมีการกล่าวถึงสังคมและวัฒนธรรมอีสานอยู่ 9 ฉบับ ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนอีสานตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว เพราะพระพุทธรูปได้เสด็จมาอีสานพร้อมพระอานนท์เมื่อครั้งเสด็จที่ภูเก้าพรวัง และประทับรอยพระบาทให้พญานาคบูชา พร้อมกับประทับรอยพระบาทถวายพระยาสุวรรณภิงคาร ที่พระธาตุเชิงชุม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บอกถึงเมืองโบราณอีสานและอีสานสมัยประวัติศาสตร์ว่ามีความสัมพันธ์กันฉันญาติมิตร สังคมและวัฒนธรรม เป็นสังคมเกษตร ทำไร่ ทำนา และถือศีลอุโปสทุกวันพระ 7, 8 ค่ำ 14, 15 ค่ำ และให้ทานตามฤดูกาลผลิตผลทางการเกษตร แต่ใส่บาตรพระสงฆ์นั้นไม่ได้ขาดแม้วันเดียว

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. ควรเผยแพร่งานวิชาการด้านตำนานพระธาตุอีสานในรูปแบบการตีพิมพ์เผยแพร่ โดยจัดประกวดงานเขียนที่ชนะเลิศ หรือเผยแพร่ในรูปแบบ E-book
2. ควรจัดเวทีประชุม/สัมมนา นักวิชาการด้านอีสานคดี เพื่อให้นักวิชาการได้เสนอบทความวิชาการ บทความวิจัย โดยให้หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จัดงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุก ๆ ปี

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ ไม่ได้วิจัยครอบคลุมไปถึงการเปรียบเทียบตำนานพระธาตุอีสานกับหลักฐานทางโบราณคดีของเมืองต่างๆ ทางอีสาน ผู้วิจัยพบประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบตำนานพระธาตุเจดีย์อีสานกับรายงานการขุดค้นโบราณคดีเกี่ยวกับเจดีย์

2. การศึกษาวิเคราะห์คติชนของคนพื้นเมืองในตำนานพระธาตุเจดีย์อีสาน

เอกสารอ้างอิง

โบราณคดีสโมสร. (2457). *ประชุมพงษาวดาร ภาคที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.

ปฐม หงส์สุวรรณ. (2539). *ตำนานพระธาตุของชนชาติไท: ความสำคัญและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

พระเทพรัตนโมลี (แก้ว). (2512). *อุรังคนิทาน: ตำนานพระธาตุพนม*. กรุงเทพฯ: เพ็ญอักษร.

ภัสราภรณ์ เทศธรรม. (2529). *การศึกษาตำนานพระธาตุประจำปีเกิด*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

วิโรฒ ศรีสุโร. (2525). *ธาตุอีสาน*. ขอนแก่น: เมฆาเพชร.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2531). *แอ่งอารยธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: พิษณุต พรินตติ้งเซ็นเตอร์.

ส. พลายน้อย. (2535). *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามหลักพุทธธรรม

AN ANALYTICAL STUDY OF THAI POLITICIANS' ETHICS BASED ON BUDDHIST DOCTRINES

สิริ ศุภผล¹Siri Supaphon¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: supaphon.s@hotmail.com

Received: 5 August 2019; Revised: 20 September 2019; Accepted: 22 November 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรม และจริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม และ 2) สังเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมกับหลักพุทธธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาไทยซึ่งเป็นนักการเมืองไทยในระดับชาติจากข้อบังคับสภาผู้แทนราษฎรว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรรมาธิการ พ.ศ. 2553 และ ข้อบังคับวุฒิสภา ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นประมวลจริยธรรมของนักการเมืองไทย พบว่า มีประเด็นทางจริยธรรม รวมทั้งสิ้น 32 ข้อ สรุปได้ว่า มีจริยธรรมตามประมวลจริยธรรมที่นักการเมืองไทยพึงยึดถือปฏิบัติต่อตนเอง จำนวน 12 ข้อ ต่อผู้อื่น จำนวน 9 ข้อ และต่อสังคม จำนวน 11 ข้อ

จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม ปรากฏผลว่า มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านต่อตนเอง ด้านต่อผู้อื่น และด้านต่อสังคม แม้ว่าในประมวลจริยธรรมจะนำเสนอข้อความกว้างๆ ก็ตาม แต่เมื่อนำค่านิยมจากพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มาเป็นกรอบแนวคิดแล้ว ก็สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องกันได้

คำสำคัญ:

จริยธรรม,
นักการเมือง,
หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study ethics for politicians according to Buddhist principles and to analyze ethics of politicians according to the code of ethics and 2) to synthesize ethics of politician according to code of ethics and Buddhist principles. This research was conducted based on Documentary Research Methodology and concluded with analysis approach.

The result of the study found that: Code of ethics for members of the Thai Parliament who are Thai politicians at the national level from the House of Representatives Articles of Association on the Code of Ethics for Members of the House of Representatives and Commissioners B.E. On the Code of Ethics for Senators and Commissioners, 2010, which is the Code of Ethics of Thai Politicians, found that there are a total of 32 ethical issues. It can be concluded that there are 12 ethics according to the Code of Ethics that Thai politicians should adhere to and treat themselves. 9 items to others and 11 items to society.

Ethics for politicians according to Buddhist principles and the ethics of Thai politicians according to the Code of Ethics show that they are consistent both in terms of themselves. to others and social Although the Code of Ethics presents a broad message, when taking a definition from a Thai dictionary, The Royal Institute's Edition of 1999 has become a conceptual framework. Can analyze the consistency.

Keywords:

*Ethics,
Politician,
Buddhist
Doctrines*

บทนำ

พระพุทธศาสนา เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 235 สมัยเดียวกันกับประเทศศรีลังกา ในคราวที่พระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดีย ในสมัยนั้นได้ทรงส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่างๆ 9 สาย โดยการนำของพระโสณเถรและพระอุตตรเถร พระเถระชาวอินเดียเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแถบนี้ จนเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ ตามยุคสมัย (กรมการศาสนา, 2551, น. 121)

ประเทศไทยรวมอยู่ในดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง ประกอบ ด้วยประเทศที่รวมกันอยู่ในดินแดนส่วนนี้ 7 ประเทศ ในปัจจุบัน ได้แก่ ไทย พม่า ศรีลังกา ภูวน กัมพูชา ลาว และมาเลเซีย ได้มีการขุดค้นพบโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ คือพระปฐมเจดีย์ และรูปธรรมจักรวงกลม เป็นหลักฐานสำคัญ จึงอ้างว่าจังหวัดนครปฐมเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ ส่วนพม่าก็อ้างว่าเมืองสะเทิม เมืองทางตอนใต้ของประเทศพม่า เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน (คมชัดลึก, 2556, ออนไลน์) พระพุทธศาสนา เข้าสู่ยุคสุโขทัย ยุครุ่งศรีอยุธยา ยุครุ่งธนบุรีและยุครัตนโกสินทร์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในศิลาจารึก และ เอกสารโบราณต่างๆ โดยหลักธรรมคำสอนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทย แต่เดิมมีการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราช แล้วพัฒนาเป็นระบอบประชาธิปไตย

ดังเช่นปัจจุบันนี้ สิทธิเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมได้ก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะการรับรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ การเรียกร้องจากสื่อมวลชนและกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมให้มีความโปร่งใสมีธรรมาภิบาล รวมถึงการตรวจสอบนโยบายสาธารณะและพฤติกรรมของนักการเมือง ทำให้กรณีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของนักการเมือง ได้ปรากฏเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดการถกเถียงอย่างกว้างขวางและมากมาย นำไปสู่การกดดันให้มีการปฏิรูปการเมือง รวมถึงการสร้างมาตรฐานทางกฎหมายและจริยธรรมทางการเมืองควบคู่กันไป เพื่อควบคุมการใช้อำนาจทางการเมืองในทางที่ผิด

เมื่อคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทุกคนต่างล้วนคาดหวังว่า ผู้ปกครองหรือนักการเมือง จะต้องอยู่ในความดี ซื่อสัตย์ สุจริต และมีความเป็นธรรมเสมอภาคกันโดยทั่วหน้า แต่ปรากฏในเอกสารการบรรยาย เรื่อง การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งได้กล่าวถึงกลวิธีการทุจริตในวงราชการและวงการเมืองมีความตอนหนึ่งว่าผลประโยชน์ทับซ้อนคือผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวมขัดกันและผลประโยชน์ทับซ้อนจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลปล่อยให้ประโยชน์ส่วนตนมามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่อำนาจหน้าที่ที่ตนมีมาใช้ประโยชน์แก่ตนเอง ตัวอย่าง เช่น การเล่น พรรคเล่นพรรค การรับฝากพี่น้องเพื่อนฝูงเข้าทำงาน การเอื้อประโยชน์ต่อผู้รู้จักมักคุ้น เป็นต้น (อุทิศ บัวศรี, 2552, น. 88)

จุดมุ่งหมายของการเมืองนั้น คือ การสร้างสภาพเอื้อเพื่อให้ชีวิตและสังคม พัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายของมัน นักการเมืองจะต้องป้องกันและปราบปรามการกระทำที่ไม่เป็นธรรมไม่ถูกต้องและความอยุติธรรมต่างๆ ซึ่งรวมถึงการไม่การทุจริตด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551, น. 192)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเป็นมาของจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาไทย อันประกอบ ด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ที่ปรากฏอยู่ในข้อบังคับ ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรรมาธิการ พ.ศ. 2553 และข้อบังคับ ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ. 2553 ในสถานะที่เป็นมาตรฐาน การด้านศีลธรรม ด้านจริยธรรม และเป็นเครื่องมือกำกับบทบาทในการใช้อำนาจ และในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาไทยว่า มีความสอดคล้องหรือเข้ากันได้กับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ข้อใดบ้าง มากหรือน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามประมวลจริยธรรม
2. เพื่อสังเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมกับหลักพุทธธรรม

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับพรรณนาแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัย และนำเสนอข้อมูลที่ได้มาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามประมวลจริยธรรม

ผลการวิเคราะห์จริยธรรมสำหรับนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม ได้แก่ จริยธรรมสำหรับนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมที่มีต่อตนเอง จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมที่มีต่อผู้อื่น จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมต่อสังคม ดังนี้

จริยธรรมสำหรับนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมที่มีต่อตนเอง มีจำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่ ความกล้าหาญ การปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ การไม่กระทำให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติภูมิ ความเป็นอิสระ การรักษาชื่อเสียง การไม่คบคนพาล การตรงต่อเวลา การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่

จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมที่มีต่อผู้อื่น มีจำนวน 9 ข้อ ได้แก่ ความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์ ความถูกต้องเป็นธรรม การไม่ดูหมิ่นและหมิ่นประมาทผู้อื่น การเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การไม่เสียดื้อและใส่ร้ายป้ายสีบุคคลอื่น การใช้วาจาและกิริยาสุภาพ การไม่คุกคามหรือระรานทางเพศ และการเสริมสร้างสถาบันครอบครัว

จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมต่อสังคม มีจำนวน 11 ข้อ ได้แก่ การอนุรักษ์ความเสียสละ ความรักสามัคคี การรักษาระบบคุณธรรม ความเที่ยงธรรม การอุทิศเวลา การให้เกียรติและการเคารพสถานที่ การยึดถือและรักษาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสูงสุด การใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างประหยัดโดยไม่ให้เกิดประโยชน์สูง ความเป็นกลางในทางการเมืองและการสร้างความศรัทธา

2. สังเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมกับหลักพุทธธรรม

ผลของการสังเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมกับหลักพุทธธรรม ปรากฏว่า มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านต่อตนเอง ด้านต่อผู้อื่น และด้านต่อสังคม แม้ว่าในประมวลจริยธรรมจะนำเสนอข้อความกว้างๆ ก็ตาม แต่เมื่อนำคำนิยามจากพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มาเป็นกรอบแนวคิดแล้ว ก็สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องกันได้ ดังนี้

2.1 จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรมต่อตนเอง มีหลักธรรม จำนวน 11 หมวด และจริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม มีจำนวน 12 ข้อ มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ จริยธรรมชื่อว่า “ความรับผิดชอบ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่อง ศรัทธา 4 จริยธรรมชื่อว่า “ความกล้าหาญ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 2 หมวด เรื่อง พละ 4 และ ฌราวาสธรรม 4 จริยธรรมชื่อว่า “การปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องอิทธิบาท 4 จริยธรรมชื่อว่า “การไม่กระทำให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติภูมิ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องคิหิสุข 4 จริยธรรมชื่อว่า “ความเป็นอิสระ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 2 หมวด เรื่องสปปุริสธรรม 7 และอคติ 4 จริยธรรมชื่อว่า “การรักษาชื่อเสียง” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่อง ปธาน 4 จริยธรรมชื่อว่า “การประกอบสัมมาอาชีวะ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 3 หมวด เรื่องมรรคมงคล 8 เบญจธรรม และธรรม

คัมภีร์ครองโลก 2 จริยธรรมชื่อว่า “การไม่คบคนพาล” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องมงคล 38 จริยธรรมชื่อว่า “การตรงต่อเวลา” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องสัปปุริสธรรม 7 จริยธรรมชื่อว่า “การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่อง สัปปุริสธรรม 7 และจริยธรรมชื่อว่า “ความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องสัปปุริสธรรม 7

2.2 จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรมต่อผู้อื่น มีหลักธรรม จำนวน 9 หมวด และ จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม มี จำนวน 9 ข้อ มีความสอดคล้องกันกล่าวคือจริยธรรม ชื่อว่า “ความจงรักภักดี” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 2 หมวด เรื่องบุคคล 2 และ มงคล 38 จริยธรรมชื่อว่า “ความซื่อสัตย์สุจริต” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องจริต 3 จริยธรรมชื่อว่า “ความถูกต้องเป็นธรรม” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องพรหม วิหาร 4 จริยธรรมชื่อว่า “การไม่ดูหมิ่นและหมิ่นประมาทผู้อื่น” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องสังคหวัตถุ 4 จริยธรรมชื่อว่า “การเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องสัปปุริสธรรม 7 จริยธรรมชื่อว่า “การไม่เสียดสีและใส่ร้ายป้ายสีบุคคลอื่น” มีความ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 3 หมวด เรื่องสังคหวัตถุ 4 สุจริต 3 และทุจจิต 3 จริยธรรมชื่อว่า “การ ใช้วาจาและกิริยาสุภาพ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 3 หมวด เรื่องสังคหวัตถุ 4 สุจริต 3 และทุจจิต 3 จริยธรรมชื่อว่า “การไม่คุกคามหรือรบกวนทางเพศ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 2 หมวด เรื่อง เบญจศีลและเบญจธรรม และจริยธรรมชื่อว่า “การเสริมสร้างสถาบันครอบครัว” มีความ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องทศ 6

2.3 จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรมต่อผู้อื่น มีหลักธรรม จำนวน 6 หมวด และ จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม มี จำนวน 11 ข้อ มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ จริยธรรมชื่อว่า “การอนุรักษ์” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องปธาน 4 จริยธรรม ชื่อว่า “ความเสียสละ” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่อง ทาน 2 จริยธรรมชื่อว่า “ความรักสามัคคี” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องอปริหานิยธรรม 7 จริยธรรมชื่อ ว่า “การรักษาระบบคุณธรรม” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องสาราณียธรรม 6 จริยธรรมชื่อว่า “ความเที่ยงธรรม” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 2 หมวด เรื่องธรรมคัมภีร์ครอง โลก 2 และอคติ 4 จริยธรรมชื่อว่า “การอุทิศเวลา” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 2 หมวด เรื่องทาน 2 และทศพิธราชธรรม จริยธรรมชื่อว่า “การให้เกียรติและการเคารพสถานที่” มีความสอดคล้องกับ หลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่อง สัปปุริสธรรม 7 จริยธรรมชื่อว่า “การยึดถือและรักษาประโยชน์ ส่วนรวมเป็นสูงสุด” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่อง ประโยชน์ 3 จริยธรรมชื่อว่า “การใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างประหยัดโดยให้เกิดประโยชน์สูง” มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่อง ประโยชน์ 3 จริยธรรมชื่อว่า “ความเป็นกลางในทางการเมือง” มีความสอดคล้องกับ หลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องอคติ 4 และ จริยธรรมชื่อว่า “การสร้างสามัคคีธรรม” มีความสอดคล้อง กับหลักพุทธธรรม จำนวน 1 หมวด เรื่องทศพิธราชธรรม

อภิปรายผล

วิเคราะห์จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรมและตามประมวลจริยธรรม พบว่า ประมวล จริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาไทยซึ่งเป็นนักการเมืองไทยในระดับชาติจากข้อบังคับสภาผู้แทนราษฎรว่าด้วย ประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรและกรรมาธิการ พ.ศ. 2553 และ ข้อบังคับวุฒิสภา ว่าด้วย

ประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาและกรรมการ พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นประมวลจริยธรรมของนักการเมืองไทย พบว่า มีประเด็นทางจริยธรรม รวมทั้งสิ้น 32 ข้อ สรุปได้ว่า มีจริยธรรมตามประมวลจริยธรรมที่นักการเมืองไทยพึงยึดถือปฏิบัติต่อตนเอง จำนวน 12 ข้อ ต่อผู้อื่น จำนวน 9 ข้อ และต่อสังคม จำนวน 11 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ประคุณศึกษาพันธ์ (2552, น. 58) วุฒิสมาชิกจังหวัดขอนแก่น งานวิจัย เรื่อง จริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับนักการเมืองไทย ความตอนหนึ่งว่า สำหรับนักการเมืองที่ดีควรมีการยกย่องเชิดชู โดยสื่ออย่างต่อเนื่องให้เกิดกระแสของนักการเมืองที่ดีมีจริยธรรมจะได้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชนและนักการเมืองรุ่นใหม่ ส่วนนักการเมืองที่มีปัญหาด้านจริยธรรมนั้น สื่อและสังคมต้องช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ เพราะผิดจริยธรรม ในบางเรื่องนั้นไม่ผิดกฎหมายจะไม่สามารถเอาผิดกับนักการเมืองคนนั้นได้ ซึ่งตรงกับประมวลจริยธรรมของนักการเมืองไทยดังได้กล่าวในผลวิจัยข้างต้น

สังเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมกับหลักพุทธธรรม พบว่า จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม ปรากฏผลว่า มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านต่อตนเอง ด้านต่อผู้อื่น และด้านต่อสังคม แม้ว่าในประมวลจริยธรรมจะนำเสนอข้อความกว้างๆ ก็ตาม แต่เมื่อนำค่านิยมจากพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มาเป็นกรอบแนวคิดแล้ว ก็สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2551, น. 195) ได้กล่าวไว้ในความตอนหนึ่งของหนังสือ รัฐศาสตร์แนวพุทธตอนจริยธรรมนักการเมืองว่า ศาสนาเป็นลัทธิความเชื่อของมนุษย์ที่ได้รับรวบรวมเอาคำสั่งสอนมาเป็นหลักเกณฑ์สำหรับประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม ศาสนาจึงเป็นตัวกำหนดศีลธรรมจรรยา จริยธรรม หรือ ธรรมจริยา เพื่อเป็นแนวทางให้ลดการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น สัตว์อื่นให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้วยการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพียงใด ย่อมเข้าถึงศาสนามากขึ้นเพียงนั้น ศาสนาเป็นที่มาของจริยธรรมและเป็นตัวกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม จริยธรรมและศาสนามักจะเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ศาสนาทุกศาสนาจะมีจุดมุ่งหมายปลายทางเดียวกันคือมุ่งให้ทุกคนเป็นคนดีของสังคมและสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่แนวทางในการปฏิบัติของแต่ละศาสนาอาจจะแตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละศาสนาจะมีความเชื่อแตกต่างกัน มนุษย์แต่ละคนที่มีคำสอนทางศาสนาเป็นหลักปฏิบัติจะปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ตนสังกัดคือ จริยธรรมที่ได้จากหลักศีลธรรมทางศาสนา ประกอบกับค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี และหลักกฎหมายของสังคมนั้นๆ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จริยธรรมสำหรับนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมที่มีต่อตนเอง ได้แก่ ความรับผิดชอบ การเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่ ความกล้าหาญ การปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ การไม่กระทำให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติภูมิ ความเป็นอิสระ การรักษาชื่อเสียง การไม่คบคนพาล การตรงต่อเวลา การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่

จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมที่มีต่อผู้อื่น ได้แก่ ความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์ ความถูกต้องเป็นธรรม การไม่ดูหมิ่นและหมิ่นประมาทผู้อื่น การเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การไม่เสียตีสื่อและใส่ร้ายป้ายสีบุคคลอื่น การใช้วาจาและกิริยาสุภาพ การไม่คุกคามหรือรบกวนทางเพศ และการเสริมสร้างสถาบันครอบครัว

จริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรมต่อสังคม ได้แก่ การอนุรักษ์ ความเสียสละ ความรักสามัคคี การรักษาระบบคุณธรรม ความเที่ยงธรรม การอุทิศเวลา การให้เกียรติและการเคารพสถานที่

การยึดถือและรักษาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสูงสุด การใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างประหยัดโดยให้เกิดประโยชน์สูง ความเป็นกลางในทางการเมือง และการสร้างความศรัทธา

จากการวิเคราะห์จริยธรรมสำหรับนักการเมืองตามหลักพุทธธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองไทยตามประมวลจริยธรรม ปรากฏผลว่า มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านต่อตนเอง ด้านต่อผู้อื่น และด้านต่อสังคม แม้ว่าในประมวลจริยธรรมจะนำเสนอข้อความกว้างๆ ก็ตาม แต่เมื่อนำคำนิยามจากพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มาเป็นกรอบแนวคิดแล้ว ก็สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องกันได้

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาควรนำหลักจริยธรรมสำหรับสมาชิกทั้ง 2 สภา ไปปฏิบัติแก่สมาชิกอย่างจริงจัง
2. หากสมาชิกทั้ง 2 สภา ละเมิดหลักจริยธรรมข้อใด ให้ลงโทษตามระเบียบข้อบังคับ โดยปราศจากอคติ

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการละเมิดจริยธรรมของนักการเมืองไทย
2. ควรศึกษาแนวทางป้องกันการละเมิดหลักจริยธรรมของนักการเมืองไทยในทุกประเภท

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2551). *ประวัติกรรมการศาสนาและการศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ประเสริฐ ประคุณศึกษาพันธ์. (2552). *จริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับนักการเมืองไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *รัฐศาสตร์แนวพุทธ ตอน จริยธรรมนักการเมือง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- อุทิศ บัวศรี. (2552). *การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- คมชัดลึก. (2556). *พระสมณทูตผู้นำพระพุทธศาสนาสู่สุวรรณภูมิ*. สืบค้น 24 มีนาคม 2562, จาก <https://www.komchadluek.net/amulet/172284>.

การศึกษาวัฒนธรรมการให้ในสังคมไทย

A STUDY OF GIVING CULTURE IN THAI SOCIETY

พระครูปริยัติปัญญารัตน์ (โสภณ ธนปญโญ)¹Prakhrupariyatpanyarat (Sophan Dhanappaño)¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: sophan.d@outlook.com

Received: 2 August 2019; Revised: 19 September 2019; Accepted: 25 November 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการให้ในพระพุทธศาสนา และ 2) ศึกษาวัฒนธรรมการให้ในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการศึกษาคณะไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า คนไทยมีแนวคิดรูปแบบการให้ ชอบการเอื้อเฟื้อเพื่อแผ้วช่วยเหลือกันและการให้กัน ทานในพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) อามิสทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ และทรัพย์สินเงินทองภายนอก (2) ธรรมทาน หมายถึง การให้ในส่วนของจิตใจ เช่น การให้ธรรมะ การให้ความถูกต้องดีงามแนะนำในสิ่งที่ประโยชน์ และ (3) อภัยทาน หมายถึง การยกเว้นการประทุษร้ายเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเวร ไม่มีภัยต่อกัน มีจิตคิดเมตตาในคนและสัตว์ หากผิดพลาดก็ไม่ถือโทษโกรธตอบ นี่เป็นรูปแบบของการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบันนี้

วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทยในปัจจุบัน คนยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ต้องบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ที่ปรารถนาพระสัมพันธัญญะ ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีเป็นข้อแรกก่อน ให้คำสอนเรื่องทานซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชาวไทยที่มักทำบุญเป็นประจำ และเป็นการกำจัดกิเลสภายในจิตใจให้หมดสิ้นไปอีกด้วย การให้ทานแสดงถึงการมีจิตเมตตา

คำสำคัญ:

วัฒนธรรม,
การให้,
สังคมไทย

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) study giving in Buddhism and 2) study the giving culture in Thai society. This research was conducted based on Documentary Research Methodology, acquiring data from the Pali Canon, academic paper, related documents and concluded with descriptive analysis.

The result of research found that: Thai people had a model of giving and generosity with kind mind. The giving in Buddhism was divided into three types: (1) Amissadana referring to giving things and property, (2) Dhammadana referring to giving mental objects such as Dhamma giving: to giving truth, goodness and benefits, and (3) Abhayadana referring to refraining from harm, and living without revenge, injury, kindness towards human beings and animals, and forgiveness. This was a model of giving in the recent Thai societies.

The giving culture in the recent Thai societies was that people did not understand giving in Buddhism. Generally, those people knew that giving was to give Sangha things and they liked to give a special monk things. This was different from the Buddhist doctrines. The best giving was to give Sangha things. Dhamma giving was the first step for practice as Bodhisattas who wanted to attain the enlightenment had to practice the perfection of giving. Buddhists in Thai societies who studied giving in Tipitaka could understand a right way of giving in Buddhism. The Buddhist teachings came to those Thai Buddhists' minds. Such Thai people's habit was that they actually made giving and removed defilement: parsimony and greed in mind. The giving alms shows compassion.

Keywords:

*Culture,
Giving,
Thai Society*

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ชอบการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มด้วยเหตุผล เพื่อความปลอดภัยจากการถูกเบียดเบียนโดยภัยอันตรายต่างๆ (อำไพ หมิ่นสิทธิ์, 2553, น. 31) หากมองในแง่นี้ดูเหมือนการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนของสังคมมนุษย์จะมีผลแต่ในด้านบวกโดยส่วนเดียว แต่ในความเป็นจริง การอยู่ร่วมกันของมนุษย์มีรายละเอียดมากกว่านั้น มนุษย์มีแรงขับเคลื่อนภายในจิตใจที่แสดงออกมาเป็นความอยากได้ความไม่พอใจ และความลุ่มหลงเมื่อมีสิ่งร่ำ และสิ่งนี้ก็พร้อมที่จะก่อให้เกิดการเบียดเบียนกันขึ้นซึ่งกลายเป็นปัญหาที่สร้างความอ่อนแอภายในกลุ่มของสังคมมนุษย์นั่นเอง ด้วยเหตุนี้สังคมมนุษย์จึงเรียกร้องกฎระเบียบ (ศีล) เพื่อช่วยควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมที่จะไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่การไม่เบียดเบียนกันอย่างเดียวยังไม่อำนวยการอยู่ร่วมกันได้เต็มที่ เพราะในสังคมมนุษย์ การเบียดเบียนกันไม่ใช่ปัญหาเดียวที่ต้องแก้ไข การมุ่งที่จะเอาตัวรอดเฉพาะตัวโดยไม่ใส่ใจกับความทุกข์ของคนอื่น ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมก็เป็นปัญหาเช่นเดียวกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2555, น. 62)

ดังนั้น สังคมมนุษย์จึงเรียกร้องการพึ่งพาอาศัยกันและกันก่อให้เกิดการช่วยเหลือแบ่งปันด้วยเห็นว่าการให้เป็นสิ่งที่ควรกระทำ การที่มนุษย์มีการช่วยเหลือกันนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่ามนุษย์จะมีธรรมชาติภายในจิตใจที่เป็นด้านลบ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีธรรมชาติด้านบวกเป็นคุณสมบัติภายในจิตใจด้วย และด้วยคุณสมบัติดังกล่าวทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกเมตตา สงสาร และช่วยเหลือ เมื่อเห็นคนอื่นได้รับความเดือดร้อนหรือแม้ในภาวะปกติมนุษย์ก็ยังมีจิตสำนึกในทางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ และการแบ่งปันน้ำใจไมตรีต่อกันนี้ได้ช่วยให้สังคมมนุษย์อยู่กันอย่างมีความเข้มแข็งมากขึ้น ในแง่ดังกล่าวนี้วัฒนธรรมการให้ การช่วยเหลือและการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันในสังคมมนุษย์จึงไม่ได้เกิดจากอิทธิพลคำสอนของศาสนาใดศาสนาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ทุกศาสนามีหลักคำสอนว่าด้วยการเสียสละแบ่งปัน ดังนั้นการที่เกิดจากธรรมชาติด้านบวกภายในจิตใจมนุษย์จึงไม่ได้เน้นคุณค่าทางด้านจิตใจเหมือนกับการให้ที่เกิดจากอิทธิพลของศาสนา คือ ศาสนาทุกศาสนาสอนให้เชื่อว่าการให้เป็นความดีและมีผลเป็นความสุขใจแก่ผู้ให้ทั้งโลกนี้และโลกหน้า (พิน ดอกบัว, 2539, น. 4-8)

สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาแม้จะเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นแต่ความมีน้ำใจ ไมตรี ช่วยเหลือ แบ่งปันก็เป็นลักษณะร่วมของคนในสังคม ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมการให้ตามคำสอนพุทธศาสนาในอดีตจนถึงสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อสังคมได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความทุกข์ของคนในสังคมที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ความยากจน หรือความเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายจากสื่อต่างๆ ภาพที่จะเห็นตามมาก็คือ คนในสังคมทุกเชื้อชาติศาสนา ขวนขวายที่จะให้ความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ (ประเวศ วะสี, 2529, น. 4).

ประเด็นที่น่าจะศึกษาอย่างยิ่งก็คือการศึกษาถึงการให้เชิงพุทธแตกต่างจากการให้ในวัฒนธรรมศาสนาอื่น ๆ อย่างไรอีกประการหนึ่ง ในสภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาเศรษฐกิจทำให้คนในสังคมต่างได้รับผลกระทบสภาพที่ทุกคนต่างดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด มุ่งประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง คนที่ฉลาดประกอบการในเชิงธุรกิจย่อมสามารถที่จะเอาตัวรอดได้ แต่คนที่มีกำลังความสามารถน้อยกว่าคงไม่อาจคาดหวังจะได้รับการช่วยเหลือเพราะในสภาพการณ์เช่นนี้ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันจะเกิดขึ้นได้น้อยมาก จิตสำนึกแห่งความเอื้อเฟื้อแบ่งปันด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ร่วมสังคมคงเกิดขึ้นได้ยาก ดังนั้นการศึกษาวรรณกรรมการให้เชิงพุทธเพื่อการเข้ามามีบทบาทในการค้าจุนสังคม จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวรรณกรรมการให้ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาวรรณกรรมการให้ในสังคมไทย

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร (Primary source) เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย (Secondary Source) เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับพรรณนาแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัย และนำเสนอข้อมูลที่ได้มาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. วัฒนธรรมการให้ในพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งอันแสดงถึงลักษณะของความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ ศีลธรรมอันดีงามของประชาชน และวิถีชีวิตของประชาชน รวมถึงภาษา ศิลปะ วรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สังคมยอมรับ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนทั้งแนวคิดและอุดมคติ มีลักษณะผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมต่างๆ ที่หลากหลาย แต่ลักษณะการผสมกลมกลืนของหลายวัฒนธรรมรวมกัน แต่ก็มีความคิดแบบชาตินิยมหรืออุดมคตินิยมแฝงอยู่ โดยมีเนื้อหาทางวัฒนธรรมใน 4 องค์ประกอบ คือ คติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และสหธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และวัฒนธรรมนั้น จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคม

คนไทยมีแนวคิดรูปแบบการให้ที่มีจิตใจ ของการเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ช่วยเหลือกันและกันเป็นลักษณะอยู่แล้ว ผู้ให้ทานต้องขึ้นอยู่เจตนาทั้ง 3 ประการ คือ ก่อนให้ กำลังให้ หลังจากให้ไปแล้ว รูปแบบในการให้หลักอยู่ 3 ประการ ได้แก่ เขตสมบัติ คือ บุญเขตถึงพร้อม ไทยธรรมสมบัติ คือ ไทยธรรมถึงพร้อม และจิตตสมบัติ คือ เจตนาถึงพร้อม การทำอย่างนี้ถือได้ว่ามีเจตนาทั้ง 3 กาล ได้บุญเต็มที่ได้และที่ว่าได้บุญเต็มที่ ก็เพราะตัวเจ้าของทานนั้นมีการชำระจิตอยู่ตลอดเวลา ถือว่าผู้ให้ทานเป็นทานปติ คือ ผู้เป็นนายแห่งทาน ไม่ใช่เป็นทาสแห่งทาน สหายแห่งทาน แต่ให้ด้วยความเคารพต่อไทยทานด้วยเคารพต่อปฏิคาหกด้วย ประดุจให้แก่ผู้เป็นที่เคารพนับถือและบูชาฉะนั้น ถือได้ว่ามีผลต่อการให้ทาน นี่เป็นรูปแบบของการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบันนี้

การให้ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัส ว่าด้วยทานที่มีผลมาก ให้แล้วเกิดประโยชน์แก่ผู้รับเกิดความสุขสราญกายสราญใจ ทานที่ทำแล้วได้บุญ ต้องพร้อมด้วยองค์ 3 คือ

1) วัตถุบริสุทธิ์ ของที่จะให้ทานต้องเป็นของที่ตนได้มาโดยสุจริตชอบธรรม ไม่ได้คดโกงหรือจงทำกุศลที่ไม่เปื้อนเปียนใครมา

2) เจตนาบริสุทธิ์ คือ มีเจตนาเพื่อกำจัดความตระหนี่ของตนทำเพื่อเอาบุญ ไม่ใช่เอาหน้า เอาชื่อเสียง เอาความเด่นความดัง ความรัก จะต้องมียเจตนาบริสุทธิ์ผุดผ่องทั้ง 3 ขณะ คือ ก่อนให้ก็มีใจเลื่อมใสศรัทธาเป็นทุนเดิม เต็มใจที่จะทำบุญนั้น ขณะให้ก็ตั้งใจให้ ให้ด้วยใจเบิกบาน และหลังจากให้ก็มีใจแช่มชื่น ไม่นึกเสียดยสิ่งที่ให้ไปแล้ว

3) บุคคลบริสุทธิ์ คือ เลือกให้แก่ผู้รับที่เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ มีความสงบเรียบร้อย ตั้งใจประพฤติธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ผู้เป็นเนืองนาคบุญอันยอดเยี่ยมของโลกทานที่ถวายแด่พระสงฆ์มีผลมาก ก็เพราะพุทธบริษัทได้ช่วยกันให้ทั้งอามิสและธรรมะ

พระพุทธศาสนาเห็นว่า “การให้” เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะรองรับการทำความดีอื่นๆ ที่จะตามมา ดังเช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งยังสร้างบารมี กว่าพระองค์จะประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดในชีวิตได้อย่างนี้ พระองค์ก็อาศัยการให้ทานเป็นจุดเริ่มต้นของการสั่งสมความดี และทานที่สั่งสมดีแล้วย่อมอำนวยผลอย่างไม่มีประมาณเหมือนกัน รูปแบบของการให้หลักอยู่ 3 ประการ เรียกว่า ทานสมบัติ ได้แก่ ความถึงพร้อมหรือความพร้อมพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งทำให้ทานที่ได้บริจาคแล้วเป็นทานอันยอดเยี่ยม มีผลมาก คือ

1) เขตสมบัติ หมายถึง บุญเขตถึงพร้อม คือ ปฏิภาณ หรือผู้รับทานเป็นผู้ประพาสดี ปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยคุณธรรม (บุคคล)

2) ไทยธรรมสมบัติ ไทยธรรมถึงพร้อม คือ สิ่งที่เป็นของบริสุทธ์ได้มาโดยชอบธรรม และเหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ (วัตถุ)

3) จิตตสมบัติ เจตนาถึงพร้อม คือ ให้ความตั้งใจ คิดจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับแท้จริง มีเจตนาบริสุทธ์ทั้ง 3 กาล (ก่อนให้ใจยินดี ขณะให้จิตผ่องใส ให้แล้วเบิกบานใจ) ลักษณะของการให้ จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในหลักของการให้ทาน และสิ่งที่ควรให้ทานตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็มีทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ (รูปธรรม) และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ (นามธรรม) องค์ประกอบแห่งไทยธรรมไม่ขึ้นอยู่กับวัตถุที่ให้ว่า จะมาก, น้อย, ประณีตหรือเศร้าหมอง แต่ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ว่าเป็นเช่นไร เจตนาบริสุทธ์หรือไม่ เพราะบุคคลแม้จะให้ทานด้วยวัตถุมากมาย และมีราคาแพงแค่ไหนก็ตาม ทานนั้นไม่จัดว่าให้ผลมากกว่าทานที่ผู้ให้มีจิตประกอบด้วยเมตตา

2. วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทย

การให้ อามิสทาน ธรรมทาน อภัยทาน ตามที่ปรากฏในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มักจะให้ความสำคัญอยู่ในมิติของ “การให้วัตถุ” การสงเคราะห์ การอนุเคราะห์หั้นนั้นเมื่อกล่าวถึง “การให้” สังคมไทยจะเข้าใจหรือรับรู้ว่ามีถึง การให้วัตถุสิ่งของ หรือของบริจาคนั้นแก่คนอื่น ๆ เช่น ถวายสังฆทานแก่พระสงฆ์ และให้ทานแก่คนตกทุกข์ได้ยาก เช่น ให้ทานแก่ขอทาน คนชราหรือทุพพลภาพ แต่ทานหรือการให้ ที่จัดได้ว่าเป็นทานอันยิ่งใหญ่ในพระพุทธศาสนา ซึ่งสังคมไทยมักจะละเลย หรือไม่ค่อยให้ความสำคัญสักเท่าใดนัก คือ “อภัยทาน”

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึง อภัยทาน นี้ว่าเป็นการให้ “มหาทาน” หรือทานที่ยิ่งใหญ่และผลที่ได้รับเป็นห้วงบุญห้วงกุศล นำสุขมาให้ ให้อารมณ์อันเลิศมีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสรวรรค์ยอมเป็นไปเพื่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขจะเกิดขึ้นในสังคมไทยได้เพราะการให้ทานในพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) อามิสทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ และทรัพย์สินเงินทองภายนอกทั้งสิ่งที่เป็นที่รักมาก เช่น อวัยวะเลือด ดวงตาเป็นต้นเป็นทาน

2) ธรรมทาน หมายถึง การให้ในส่วนของจิตใจ เช่น การให้ธรรมะ การให้ความถูกต้องดีงามแนะนำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ (สัพพทาน ธรรมทาน ฌานทาน) การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง

3) อภัยทาน หมายถึง การยกเว้นการประทุษร้ายเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเวร ไม่มีภัยต่อกัน มีจิตคิดเมตตาในคนและสัตว์ หากผิดพลาดก็ไม่ถือโทษโกรธตอบ การให้อภัยทาน ตามทัศนะเชิงพุทธในสังคมไทย ของพระพุทธศาสนา (และการดำรงอยู่ของพุทธศาสนาเองก็ตาม) จะมีความหมายต่อชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อมีกระบวนการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติได้อย่างตรงตามสาระและเจตนารมณ์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับสังคม อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นจริง และส่งผลเป็นความดับทุกข์ในชีวิตปัจเจกและทุกข์ร่วมทางสังคมได้จริงตามสมควรแก่การปฏิบัติ

จากความหมายของทานตามที่กล่าวมาแล้วนั้นบ่งชี้อยู่ในตัวเองว่า ทานทำหน้าที่ในเวลาเดียวกันได้แก่ 1) สงเคราะห์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แจกจ่ายสิ่งของให้แก่ผู้อื่นบ้าง (อามิสทาน) 2) ประพฤติปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยเจตนาอันงดงามเป็นแบบอย่างที่ดีบ้าง (ธรรมทาน) และ 3) การให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มียกแค้น และผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงละเมิดของผู้อื่น (อภัยทาน) การให้อภัยเป็นการให้ที่ไม่ต้องลงทุนอะไรเลยเป็นการให้ที่ง่าย แต่คนเราทำได้ยากเพราะมีกิเลสอยู่ในใจ ต้องอาศัยการฟังธรรม จึงจะเห็นคุณประโยชน์ของการให้อภัยแล้วให้อภัยได้ง่าย สังคมไทยเป็นวัฒนธรรมอันดีงามก็จะเกิดสันติสุขยิ่งขึ้น เพราะการให้ทาน

วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทยเชิงในปัจจุบัน ยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ที่ปรารถนาพระสัพพัญญู ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีเป็นข้อแรกก่อน ชาวพุทธในสังคมไทยเมื่อได้ศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกแล้วจะทำให้มีความเข้าใจถูกต้องในการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้คำสอนเรื่องทานซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชาวไทย เห็นได้จากนิสัยของคนไทย คือ มักทำบุญสุนทานเป็นประจำ และเป็นการกำจัดกิเลสคือความตระหนี่และความโลภภายในจิตใจให้หมดสิ้นไปอีกด้วย

อภิปรายผล

วัฒนธรรมการให้ในพระพุทธศาสนา พบว่า คนไทยมีแนวคิดรูปแบบการให้ที่มีจิตใจชอบการเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ช่วยเหลือกันและกันเป็นลักษณะอยู่แล้ว การให้ทานในพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) อามิสทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ และทรัพย์สินเงินทองภายนอก (2) ธรรมทาน หมายถึง การให้ในส่วนของจิตใจ เช่น การให้ธรรมะ การให้ความถูกต้องดีงามแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ (3) อภัยทาน หมายถึง การยกเว้นการประทุษร้ายเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเวร ไม่มีภัยต่อกัน มีจิตคิดเมตตาในคนและสัตว์ หากผิดพลาดก็ไม่ถือโทษโกรธตอบ นี่เป็นรูปแบบของการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2552, น. 14-18) กล่าวว่า วิธีสร้างบุญบารมีในพระพุทธศาสนามีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ การให้ทาน การถือศีล และการเจริญภาวนา ที่นิยมเรียกกันว่า ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งการให้ทานหรือการทำทานนั้นเป็นการสร้างบุญ และตรัสเอาไว้ว่า แม้วัตถุทานจะบริสุทธิ์ดี เจตนาในการทำทานจะบริสุทธิ์ดี จะทำให้ทานนั้นมีผลมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับเนื่อทานบุญ การถวายสังฆทาน, ถวายวิหารทาน, ให้ธรรมทาน แม้จะมากถึง 100 ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการให้อภัยทาน แม้จะให้แต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม การให้อภัยทาน ก็คือการไม่ผูกโกรธไม่อาฆาตจองเวร ไม่พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น แม้แต่ศัตรู ซึ่งได้บุญกุศลแรงและสูงมากในฝ่ายทานเพราะเป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อละโทสกิเลส และเป็นการเจริญเมตตาพรหมวิหารธรรม อันเป็นพรหมวิหารข้อหนึ่งในพรหมวิหาร 4 ให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ดี การให้อภัยทาน แม้จะมากเพียงใดแม้จะชนะการให้ทานอื่นๆ ทั้งหมด ผลบุญนั้นก็ยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าฝ่ายศีล เพราะเป็นการบำเพ็ญบารมีคนละขั้นต่างกัน

วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทย พบว่า วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทยเชิงในปัจจุบัน ยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะ ทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ที่ปรารถนาพระสัพพัญญู ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีเป็นข้อแรกก่อน ชาวพุทธในสังคมไทยเมื่อได้ศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกแล้วจะทำให้มีความเข้าใจถูกต้องในการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้คำสอนเรื่องทานซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชาวไทย เห็นได้จากนิสัยของคนไทย คือ มักทำบุญสุนทานเป็นประจำ และเป็นการกำจัดกิเลสคือความตระหนี่และความโลภภายในจิตใจให้หมดสิ้นไปอีกด้วย การให้ทานแสดงถึงการมีจิตเมตตา จึงสอดคล้องกับหลักธรรมที่ว่าเมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาอานนท์ ชวนาภิภู (แสนแป้) (2548, น. ก) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบัน ยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ที่ปรารถนาพระสัพพัญญู ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีเป็นข้อแรกก่อน ต่อมาจึงบำเพ็ญบารมีข้ออื่นๆ ต่อไป พุทธศาสนิกชนชาวไทยเมื่อได้ศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกแล้ว จะทำให้มีความเข้าใจถูกต้องในการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้คำสอนเรื่องทานซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เห็นได้จากนิสัยของคนไทย คือ มักทำบุญสุนทานเป็นประจำ และเป็นการกำจัดกิเลสคือความตระหนี่และความโลภภายในจิตใจให้หมดสิ้นไปอีกด้วย นับว่าเป็นผลมาจากการศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกนั่นเอง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

วัฒนธรรมการให้ในพระพุทธศาสนา พบว่า คนไทยมีแนวคิดรูปแบบการให้ที่มีจิตใจชอบการเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ช่วยเหลือกันและกันเป็นลักษณะอยู่แล้ว การให้ทานในพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) อามิสทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ และทรัพย์สินเงินทองภายนอก (2) ธรรมทาน หมายถึง การให้ในส่วนของจิตใจ เช่น การให้ธรรมะ การให้ความถูกต้องดีงามแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ (3) อภัยทาน หมายถึง การยกเว้นการประทุษร้ายเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเวร ไม่มีภัยต่อกัน มีจิตคิดเมตตาในคนและสัตว์ หากผิดพลาดก็ไม่ถือโทษโกรธตอบ นี่เป็นรูปแบบของการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบันนี้

วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทย พบว่า วัฒนธรรมการให้ในสังคมไทยเชิงในปัจจุบัน ยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ที่ปรารถนาพระสัพพัญญู ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีเป็นข้อแรกก่อน ชาวพุทธในสังคมไทยเมื่อได้ศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกแล้วจะทำให้มีความเข้าใจถูกต้องในการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้คำสอนเรื่องทานซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เห็นได้จากนิสัยของคนไทย คือ มักทำบุญสุนทานเป็นประจำ และเป็นการกำจัดกิเลสคือความตระหนี่และความโลภภายในจิตใจให้หมดสิ้นไปอีกด้วย การให้ทานแสดงถึงการมีจิตเมตตา จึงสอดคล้องกับหลักธรรมที่ว่าเมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรปรับปรุงเรื่องแนวคิดรูปแบบ และลักษณะการให้เชิงพุทธ ตามแนวพุทธศาสนา วิธีการถวายทาน รูปแบบการให้ทาน ก่อนให้กำลังและหลังจากการให้เป็นแนวเดียวกันกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนชาวพุทธในสังคมไทยในปัจจุบัน
2. ควรให้มีการแนะนำ ปลุกฝังความรู้เกี่ยวกับเรื่องการให้ เช่น การสอน การอบรมให้สังคมไทยได้รู้ถึงความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมการให้เชิงพุทธ มีผลและอานิสงส์อย่างไร
3. ควรปลุกฝังสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการให้ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน โดยยึดหลักวัฒนธรรมการให้เชิงพุทธที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการให้เชิงพุทธ ผู้วิจัยพบว่าสังคมไทยนั้นยังขาดความรู้เกี่ยวกับการให้ ที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาจึงควรที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการให้ ดังข้อเสนอแนะต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบแนวคิดวัฒนธรรมการให้ทานในพุทธศาสนาเถรวาท กับพุทธศาสนมหายาน มีความแตกต่างกันหรือเหมือนกันในสังคมไทยอย่างไร
2. ศึกษาการให้ทานเชิงพุทธ ในคัมภีร์พุทธศาสนากับคัมภีร์ศาสนาอื่นๆ มีผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบันอย่างไร
3. ศึกษาวัฒนธรรมการให้เชิงพุทธในพุทธกาลกับวัฒนธรรมการให้ของชาวพุทธในปัจจุบันเชิงวัตถุทาน ธรรมทาน และอภัยทานมีความแตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (2529). *พุทธธรรมกับสังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระมหาอานนท์ ชวนาภิภู (แสนแป้). (2548). *การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พิน ดอกบัว. (2539). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2555). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2552). *วิธีสร้างบุญบารมี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- อำไพ หมั่นสิทธิ์. (2553). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

พุทธวิธีแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

A BUDDHIST WAY FOR SOLVING THE FAMILY CONFLICT IN CURRENT THAI SOCIETY

พระมหาเกรียงศักดิ์ โสภาคกุล¹

Phramaha Kriangsak Sopakul¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: kriang.so@outlook.com

Received: 7 August 2019; Revised: 18 September 2019; Accepted: 30 November 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน และ 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สรุปปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ 1) นิสัยทัศนคติส่วนตัว 2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง 3) ปัญหาการนอกใจ และ 4) ปัญหาความยากจน

หลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวนั้น ประกอบด้วย หลักสมชีวิธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 หลักทศ 6 และอริยสัจ 4 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยรวม 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต้องแก้ด้วยหลักธรรมสัมมาทิฐิ ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คุณค่าจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เช่น คุณค่าด้านบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกแต่ละคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนให้ถูกต้องและสมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา หากทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ ก็จะช่วยให้ชีวิตในครอบครัวมีความอบอุ่น มีความราบรื่น และเป็นสุข

คำสำคัญ:

พุทธวิธีแก้ไขปัญหา,
ความขัดแย้ง,
ครอบครัว

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study the conditions and problems of the family conflict in recent Thai society and 2) study Buddhist doctrines to solve the problems of the family conflict in recent Thai society. This research was conducted based on Documentary Research Methodology and concluded with descriptive analysis.

The result of the study found that: A result of this study was found that the context of recent Thai society had changed because of the main factors within the family and surroundings in community, society, and environment. Economics change in globalization and the growth of modern technology. Conflict problems in Thai society were summarized as follows: (1) individual views, (2) responsibility for the given duty in the family, (3) honesty between a husband and a wife, and (4) poverty.

The Buddhist doctrines applied to the resolution of problems or release from the family conflict were the four Samacividhamma, the four Brahmavihāra the four Gharāvāsadhama, the four Sanghahavattu, the four Kulacirattitidhamma, the six Disa, and the four Noble Truths. The problem of the family conflict came from the human behaviour through three ways: body, speech and mind. These problems should solve with Buddhist doctrines: Right Thought, Threefold Training - morality, concentration, and wisdom. The value of following these Buddhist doctrines was the personal, social, environmental value, etc. The resolution of the family conflict was that all members in the family have to complete responsibility for their duty according to the Buddhist ways. If everyone do their duty completely, IT will make their family warm and happy.

Keywords:

Buddhist Way for Solving, Conflict, Family

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน คนโดยทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ระดับไหนของสังคม ในส่วนลึกแห่งจิตใจจะรู้สึกดูถูกตนเอง รู้สึกขาดความมั่นใจ รู้สึกมีปมด้อย แม้อยู่ในระดับเดียวกันก็ดูถูกเหยียดหยามกันเอง อันเนื่องมาจากความขัดแย้งกันเองระหว่างการยกย่องพร่ำสอนกันตามหลักศีลธรรมและจรรยาในด้านหนึ่ง ขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่ง สังคมก็ช่วยกันคนในสังคมหลงใหลไปกับกิเลสตัณหาต่างๆ คนในสังคมส่วนหนึ่งย่อมจะรู้สึกขัดแย้งในใจต่อสังคมแบบปากว่าตาขี้นเช่นนี้ และโดยมากอำนาจใฝ่ต่ำก็เป็นฝ่ายชนะ แต่พอทำตามนั้นไปด้วยคำสอนทางศีลธรรมก็ทำให้รู้สึกผิดรู้สึกบาป รู้สึกรังเกียจตนเอง เช่น คติเรื่องรักนวลสงวนตัวของหญิงสาวตามแบบโบราณกับแนวโน้มที่พยายามเลิกลัทธิพรหมจารีได้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และบีบคั้นทางจิตใจให้แก่คนรุ่นเยาว์เป็นจำนวนมาก (พระมหาภาสิต สุภาสิโต (สุขวรรณดี), 2542, น. 25)

ความขัดแย้งของคนในสังคม เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ได้สมบูรณ์จึงนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งตนและแก่คนอื่น ๆ ได้ เมื่อคนมีสถานภาพทางสังคม แต่ละคนก็มีแนวทางที่ปฏิบัติตนไปตามแนวของสถานภาพของตน ซึ่งเรียกว่าบทบาท ซึ่งยังต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิ และหน้าที่ซึ่งตนต้องผูกพันกับสังคม การที่คนมีบทบาทต่อสังคมและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่แห่งบทบาทสมกับสถานภาพของตนต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะควบคุมให้เป็นระเบียบและตรงกันข้าม ถ้าคนในสังคมประพฤติบกพร่อง ไม่ดำเนินบทบาทของตนในสังคมให้ถูกต้องแล้วก็จะทำให้สังคมไม่เป็นระเบียบได้ เกิดปัญหาสังคมขึ้น เช่น ผู้พิพากษาไม่ให้ความเป็นธรรม มุ่งแต่จะรับสินจ้างรางวัล ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายบ้านเมือง อาศัยเครื่องแบบประพฤติเป็นอันธพาล ครูอาจารย์เอาเวลาราชการไปหารายได้พิเศษ ไม่สนใจการสอนศิษย์ เมื่อความรับผิดชอบแต่ละอย่างมีไม่พอ เกิดความขัดแย้งกันเองในหน้าที่ต่างๆ ก็จะก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่ผู้คนในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้ (จรัญ พรหมอยู่, 2526, น. 27-28)

ปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวในสังคมไทย กำลังเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก เพราะปัญหาดังกล่าวนำไปสู่วิกฤตปัญหาทางสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการทารุณกรรมในครอบครัว ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาสิทธิเด็กและสตรี ปัญหาวัยรุ่น เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น และอาจเป็นแนวทางนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และการพนัน ต่อไปได้ (พระวรราช ธรรมทินโน (มีกุล), 2561, น. 1) ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวไทยในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเกิดจากค่านิยมและการประพฤติปฏิบัติบางประการที่มีการสืบทอดกันจากคนรุ่นหนึ่ง ค่านิยมที่เห็นชัดเจนก็คือการยกให้ชายเป็นใหญ่กว่าหญิง ยอมรับให้ชายสามารถใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระและมีบทบาทส่วนร่วมในกิจกรรมประจำวันของครอบครัวน้อยเกินไป สิ่งเหล่านี้ทำให้ชายสร้างปัญหาครอบครัวในรูปแบบต่างๆ อาทิ เช่น การดื่มสุรา เจ้าชู้ การเที่ยวโสเภณี การมีภรรยาน้อย การทุบตีหรือทำร้ายสมาชิกในครอบครัว การหย่าร้าง หรือการทอดทิ้งครอบครัว (ภัสสร ลิมานนท์, 2541, น. 258-265)

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านานการดำเนินชีวิตจะควบคู่ไปกับศาสนา โดยการนำเอาหลักธรรมมาเป็นครรลองชีวิตเสมอมาโดยรวมคือว่าสังคมไทยกับพระพุทธศาสนาเอื้อเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอด ในแง่ของจริยธรรมพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทย มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมจนทำให้ สังคมมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมาโดยตลอด กล่าวคือมีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนา มาปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมที่ต้องมีศาสนาเป็นแกนหลัก (พระครูนิภาสธรรมาธิมุต (อำพร ปริมุตโต), 2553, น. ก) ในอดีตที่ผ่านมา สถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคม มีความใกล้ชิดและผูกพันเหมือนครอบครัวเดียวกันการสื่อสารและสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูพฤติกรรมในการแสดงบทบาทและสถานะของมารดาบิดาและบุตรธิดา ลักษณะและปรากฏการณ์ของบุคคลโดยรวมทั้งบรรยากาศในครอบครัว ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจิตใจและคุณลักษณะแห่งพฤติกรรมของบุตรธิดาเพราะความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะดำเนินไปอย่างราบรื่นด้วยความรักและความเข้าใจ

จากปัญหาดังกล่าว เป็นผลให้ครอบครัวขาดความสมดุล และนำไปสู่การเผชิญปัญหาที่สลับซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้นในสังคมไทย ได้แก่ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ปัญหาผู้สูงอายุขาดการดูแล ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นปัญหายาเสพติดและอื่นๆ ตามมา ฉะนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาวิจัยปัญหาการแตกแยกและการหย่าร้างของในสังคมไทย โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันหลักในการช่วยเหลือสังคมหาทางออกและแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท ฉบับภาษาไทย โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก ซึ่งข้อมูลในพระไตรปิฎกจะจำกัดกรอบการศึกษาให้อยู่ในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 1 – 33
- ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ซึ่งเป็นตำรา เอกสารที่เป็นงานเขียน หนังสือวิชาการจากนักปราชญ์ และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา โดยการจัดลำดับข้อมูลที่นำมาให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และทำการศึกษาวิเคราะห์ ตีความ แล้วรวบรวมเรียบเรียง นำข้อมูลที่รวบรวม เรียบเรียงได้ มาสรุปผลการศึกษาเพื่อนำเสนอ เป็นรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันและมีพร้อมทั้งบิดา มารดา บุตรหรือบุตรบุญธรรม โดยมีที่มาหลากหลาย ได้แก่มาจากสายสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยตรง ได้แก่ บุตร หรือมาจากเงื่อนไขทางด้านกฎหมาย เช่นการรับบุตรบุญธรรมมาเป็นสมาชิกในครอบครัว หรือมาจากเงื่อนไขทางสังคม โดยเป็นกลุ่มคนที่อยู่รวมกันภายในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวพันหรือไม่เกี่ยวพันในทางสายโลหิตหรือในทางกฎหมายซึ่งต่างก็มีความผูกพันในฐานะที่เป็นสามีภรรยาและบุตร หรือเป็นพี่น้องกัน ทั้งนี้อาจจะอยู่หลังคาเดียวกันหรือไม่อยู่ร่วมหลังคาเดียวกันโดยสมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยครอบครัวจะมีความเข้มแข็งหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในครอบครัวเป็นสำคัญครอบครัวในทัศนะพระพุทธศาสนาคือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดามารดา และบุตรที่มีความสัมพันธ์ทางกายและทางด้านจิตใจ ซึ่งมีอุดมการณ์และเป้าหมายชีวิตร่วมกันในทางพระพุทธศาสนา โดยการสร้างบรรยากาศภายในครอบครัวให้เหมาะสมต่อการฝึกฝนพัฒนาตนเองทางด้านศีล สมาธิและปัญญา โดยเฉพาะการเจริญจิตภาวนานั้นก็เพื่อประโยชน์แก่การเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณของสมาชิกในครอบครัวทุกคน ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่ผลิตบุคลากรให้กับสังคมโลก และมีอุดมการณ์ครอบครัวที่ว่าถ้าครอบครัวแต่ละครอบครัวดีแล้วสังคมและประเทศชาติก็จะดีตามไปด้วยโครงสร้างของครอบครัวมีโครงสร้างของสังคมชนบท และโครงสร้างของสังคมเมือง

บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบันเผชิญกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ผลกระทบต่องานการดำเนินชีวิตของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ว่าครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตที่

แตกต่างไปจากเดิมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจยังผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวที่มีต่อกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติในอนาคต

ความขัดแย้ง หมายถึง ความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลเป็นการแสดงออกถึงการต่อต้านกันระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่า โดยที่บุคคลหนึ่งพยายามที่จะกีดกัน หรือรบกวนการกระทำของบุคคลหนึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างกันของค่านิยม ความคิด การพูดการกระทำ รวมทั้งความต้องการบทบาท เป้าหมาย และการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของบุคคล ล้วนแต่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งในครอบครัวทั้งสิ้นการมีความคิดเห็นและการกระทำที่ไม่เหมือนกันนี้ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการอยู่ร่วมกัน ในการพัฒนาชีวิตและสังคมของมวลมนุษยทุกสังคมตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันซึ่งผลของความขัดแย้งต่างๆ นั้นล้วนแต่แสดงออกมาเป็นความทุกข์ทรมาน จึงสรุปได้ว่าปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ (1) นิสัยส่วนตัวทัศนคติที่ติดมาจากครอบครัวเดิม เช่น เป็นคนเจ้าระเบียบ ไม่มีระเบียบ ใจน้อย ใจร้อน โกรธง่าย ความคาดหวังกับอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น (2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง (3) ปัญหาการนอกใจนำไปสู่การหย่าร้าง (4) ปัญหาความยากจน

2. หลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

หลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทยในปัจจุบัน สามารถแยกเป็นประเด็นคือ หลักธรรมสำหรับป้องกันความขัดแย้งในครอบครัว ได้แก่ หลักฆราวาสธรรม 4 คือ การประพฤติธรรมของผู้ครองเรือน คือ (1) มีสัจจะ ซื่อสัตย์ต่อกัน (2) มีทมะ คือ รู้จักข่มใจ ข่มอารมณ์ (3) มีขันติ คือความอดทนอดกลั้น (4) มีจาคะ คือรู้จักให้ หลักธรรมที่ใช้สำหรับแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว คือ หลักเบญจธรรม หรือกัลยาณธรรม คือ (1) มีเมตตา คือความรัก ความปรารถนาดีต่อคู่ครอง หรือบุตรธิดา (2) สัมมาอาชีวะ คือ รู้จักหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต (3) กามสังวร คือ มีความสำรวมในกาม ยินดีเฉพาะคู่ครองของตน (4) มีสัจจะ คือ พูดและทำแต่ความจริง (5) มีสติสัมปชัญญะ คือ มีความระวังไม่ประมาท มีความรู้ตัวอยู่เสมอ หลักธรรมที่สร้างความสามัคคีในครอบครัว คือ สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมสำหรับสร้างความสามัคคีในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย (1) ทาน คือการให้ มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รู้จักเสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือกันและกัน (2) ปิยวาจา คือ พูดจาน่ารัก น่าฟัง กล่าวคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน (3) อตถจริยา คือ ประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ขวนขวายช่วยเหลือครอบครัว (4) สมานัตตตา คือ มีความเสมอต้นเสมอปลายในครอบครัว หลักธรรมสำหรับรักษาความสามัคคีปรองดองในครอบครัว คือ พรหมวิหาร 4 คือ (1) มีเมตตา คือมีความรักใคร่กลมเกลียวกันในครอบครัว (2) กรุณา คือมีความสงสาร เห็นอกเห็นใจ คนในครอบครัว (3) มุทิตา คือมีความยินดีเมื่อครอบครัวมีความสุข (4) อุเบกขา คือ การวางเฉยต่อสิ่งยั่วยุให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว

ทฤษฎีทางจิตวิทยาและทางสังคมวิทยาที่นำมาใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัวนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักธรรมทั้ง 4 คือ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักเบญจธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักพรหมวิหาร 4 โดยสามารถบูรณาการหลักธรรมมาใช้โดยใช้หลักธรรมทั้ง 4 ประการมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องและเป็นกิจวัตร จะทำให้ครอบครัวไม่มีความขัดแย้ง มีความเข้าอกเข้าใจกันและกัน จากนั้นจะเกิดความสามัคคีปรองดองกัน กิดความสุข สงบ และนำความเจริญมาสู่ครอบครัวในสังคมไทย

อภิปรายผล

ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

โดยสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สรุปปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ (1) นิสยทัศนคติส่วนตัว (2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง (3) ปัญหาการนอกใจ และ (4) ปัญหาความยากจน ซึ่งสอดคล้องกับ จรัญ พรหมอยู่ (2526, น. 27) กล่าวว่า ความขัดแย้งของผู้คนในสังคม เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ได้สมบูรณ์จึงนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งตนและแก่คนอื่น ๆ ได้ เมื่อคนมีสถานภาพทางสังคม แต่ละคนก็มีแนวทางที่ปฏิบัติตามไปตามแนวของสถานภาพของตน ซึ่งเรียกว่าบทบาท ซึ่งยังต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิ และหน้าที่ซึ่งตนต้องผูกพันกับสังคม การที่คนมีบทบาทต่อสังคมและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่แห่งบทบาท สัมกับสถานภาพของตนต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะควบคุมให้เป็นระเบียบและตรงกันข้าม ถ้าคนในสังคมประพฤติบกพร่อง ไม่ดำเนินบทบาทของตนในสังคมให้ถูกต้องแล้วก็จะทำให้สังคมไม่เป็นระเบียบได้ เกิดปัญหาสังคมขึ้น เช่น ผู้พิพากษาไม่ให้ความเป็นธรรม มุ่งแต่จะรับสินจ้างรางวัล ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย บ้านเมือง อาศัยเครื่องแบบประพฤติเป็นอันธพาล ครูอาจารย์เอาเวลาราชการไปหารายได้พิเศษ ไม่สนใจการสอนศิษย์ เมื่อความรับผิดชอบแต่ละอย่างมีไม่พอ เกิดความขัดแย้งกันเองในหน้าที่ต่างๆ ก็จะก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่ผู้คนในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้

หลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า หลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหา หรือเยียวยาปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวนั้น ประกอบด้วย หลักสมชีวิตธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 หลักทศ 6 และอริยสัจ 4 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยรวม 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต้องแก้ด้วยหลักธรรมสัมมาทิฐิ ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คุณค่าจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เช่น คุณค่าด้านบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหความขัดแย้งในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกแต่ละคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนให้ดี ถูกต้องและสมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นเอง หากทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ ก็จะช่วยให้ชีวิตในครอบครัวมีความอบอุ่น มีความราบรื่น และเป็นสุข โดยมีความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวก็就会有ความสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงถาวรตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูนิภาสธรรมาธิมุต (อำพร ปริมุตโต) (2554, น. ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาพบว่า วิธีการแก้ปัญหด้วยหลักพุทธธรรมโดยจำแนกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้ 1) ปัญหาของครอบครัวขั้นพื้นฐานสามารถแก้ไขได้ โดยนำหลักสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกต้องตามธรรมนองครองธรรม การมีสติสัมปชัญญะ การใช้หลักสมชีวิตา และการใช้หลักธรรมของคู่ชีวิต 4 ประการ คือ (1) สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน (2) สมสีลา มีศีลเสมอกัน (3) สมจาคา มีจาคะเสมอกัน (4) สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน รวมทั้งหลักน้าสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิต 2) ปัญหาของครอบครัวระดับกลาง สามารถแก้ไขได้โดยนำหลักทิฐิธรรมมิกตลประโยชน์และหลักอาทิโกคิยะ 5 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครอบครัว และ 3) ปัญหาของครอบครัวในระดับรุนแรง สามารถนำหลักฆราวาสธรรม และหลักทศ 6 มาประยุกต์ใช้ คือ หลักปฏิบัติของผู้เป็นสามี 5 ประการ หลักปฏิบัติของผู้เป็นภรรยา 5 ประการ หลักปฏิบัติของบิดามารดาต่อบุตรธิดา 5 ประการ หลักปฏิบัติของบุตรธิดาต่อบิดามารดา 5 ประการในการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว นอกจากนี้ ยังแก้ไขด้วยการปฏิบัติธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ประการ และหลักอัตตสัมมาปณิธิคือ การตั้งตนไว้ชอบ ดำรงตนอยู่ในศีลในธรรมอันดีงามของสังคม

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สรุปปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ (1) นิยัทัศนคติส่วนตัว (2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง (3) ปัญหาการนอกใจ และ (4) ปัญหาความยากจน

หลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหา หรือเยียวยาปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวนั้น ประกอบด้วย หลักสมชิวิธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 หลักทศ 6 และอริยสัจ 4 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยรวม 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต้องแก้ด้วยหลักธรรมสัมมาทิฐิ ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คุณค่าจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เช่น คุณค่าด้านบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกแต่ละคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนให้ดี ถูกต้อง และสมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นเอง หากทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ ก็จะช่วยชีวิตในครอบครัวมีความอบอุ่น มีความราบรื่น และเป็นสุข โดยมีความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวก็จะมีสุขสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงถาวรตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

หลักธรรมสำหรับการครองคู่คู่สมรสและหลักธรรมอื่นๆ ควรนำมาใช้ในชีวิตประจำ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว และสังคมต่อไป

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการใช้ชีวิตคู่โดยพุทธวิธีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. ควรศึกษาบูรณาการการใช้ชีวิตคู่ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน
3. ควรศึกษาการใช้ความซื่อสัตย์ในการใช้ชีวิตคู่ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ พรหมอยู่. (2526). *ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พระครูนิภาธรรมามิตร (อำพร ปริมุตโต). (2543). *การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาภาสิต สุภาสโต (สุขวรรณดี). (2542). *ชีวิตในอุดมคติตามทฤษฎีของพุทธปรัชญาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระวรวรรษ ธมทินโน (มีกุล). (2561). *วิธีการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักพุทธธรรม*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- ภัสสร ลิมานนท์. (2541). บทบาทของผู้ชายกับปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบัน. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 43(3), 258-265.

คำแนะนำผู้นิพนธ์บทความ

1. ลักษณะของบทความที่ตีพิมพ์

- 1) ต้นฉบับบทความพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word ตัวอักษร TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขนาด A4 โดยให้ห่างจากขอบบน 2.54 เซนติเมตร ขอบล่าง 2.54 เซนติเมตร ขอบซ้าย 2.54 เซนติเมตร และขอบขวา 2.54 เซนติเมตร และระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 ซึ่งความยาวของบทความกำหนดดังนี้
 - บทความวิจัยไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4
 - บทความวิชาการไม่เกิน 17 หน้ากระดาษ A4
 - บทวิจารณ์หนังสือและบทความปริทรรศน์ไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ A4
- 2) บทความที่ส่งมาจะต้องเป็นบทความที่เขียนใหม่ทั้งหมด ผู้เขียนจะต้องไม่เคยตีพิมพ์บทความนี้มาก่อน หรือ บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของวารสารอื่น ทั้งนี้หากเป็นบทความจากการนำเสนอสัมมนา ประชุมวิชาการ งานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ จะต้องเขียนกำกับไว้ในเชิงอรรถหน้าแรกของบทความ
- 3) บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่ผิดจริยธรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการคัดลอกผลงานของผู้อื่น รวมถึงการคัดลอกผลงานของตนเอง และการบิดเบือนข้อมูล รวมถึงข้อมูลเท็จ
- 4) การจัดเตรียมต้นฉบับในการส่งมายังวารสารเพื่อพิจารณาตีพิมพ์นั้น จะต้องจัดเตรียมต้นฉบับให้มีความชัดเจน ครบถ้วนตามกฎหมายของวารสาร

2. การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

ผู้นิพนธ์บทความจะต้องเตรียมบทความตามเกณฑ์และเงื่อนไขของวารสาร จากนั้นส่งบทความมาที่ระบบของเว็บไซต์ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about> โดยจะต้องส่งไฟล์ได้แก่

- 1) ไฟล์บทความฉบับสมบูรณ์ตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสาร
- 2) ไฟล์แบบขอส่งบทความลงลายมือชื่อยืนยันว่าบทความไม่เคยตีพิมพ์และไม่ได้ส่งตีพิมพ์กับที่อื่นมาก่อน
- 3) ไฟล์แนบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งบทความ (ถ้ามี)

3. การจัดเตรียมต้นฉบับบทความ

ต้นฉบับบทความจะต้องเป็นบทความที่พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word ตัวอักษร TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขนาด A4 โดยให้ห่างจากขอบบน 2.54 เซนติเมตร ขอบล่าง 2.54 เซนติเมตร ขอบซ้าย 2.54 เซนติเมตร และขอบขวา 2.54 เซนติเมตร และระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 โดยส่วนประกอบหลักต้องประกอบด้วย

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทย (ตัวหนา ขนาด 18) และ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ (ตัวหนา ขนาด 16) จัดชิดซ้าย

- 2) ชื่อผู้นิพนธ์บทความภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 16) เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด จากชื่อเรื่องลงมา จัดชิดซ้าย
- 3) บทคัดย่อภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 16) จัดให้อยู่ในกรอบที่เทมเพลตวารสาร จัดไว้เท่านั้น โดยไม่เกิน 350 คำ
- 4) คำสำคัญภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ ให้มี 3-5 คำ และจัดอยู่ในส่วนที่วารสารกำหนดไว้ในเทมเพลตของวารสาร
- 5) เนื้อหา การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 6) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)
- 7) เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th edition)

ในการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ ให้ผู้นิพนธ์จัดเตรียมต้นฉบับบทความซึ่งจะต้องมีส่วนประกอบตามประเภทต่าง ๆ ของบทความเรียงลำดับดังนี้

3.1 บทความวิจัย

บทความวิจัยคือบทความที่ได้จากการทำวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายเนื้อหาที่ทางวารสารเปิดรับ ซึ่งบทความวิจัยจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบเรียงลำดับดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้แต่งและสังกัด ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 350 คำ
- 4) คำสำคัญ 3-5 คำ
- 5) บทนำ เป็นส่วนของที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย ในส่วนนี้จะต้องเขียนแสดงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาในส่วนเดียวกันนี้เลย รวมถึงคำถามของการวิจัยด้วย
- 6) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นส่วนเขียนแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย อาจจะเขียนโดยรวมหรือเขียนแยกเป็นข้อ ๆ ก็ได้
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยรูปแบบของการวิจัย การดำเนินการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย กลุ่มประชากรและตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุป และในส่วนนี้อาจจะเขียนกรอบแนวคิดของการวิจัยด้วย (ถ้ามี)
- 8) ผลการวิจัย แสดงผลการวิจัยตามที่ผู้วิจัยค้นพบ
- 9) อภิปรายผล เขียนอภิปรายผลการวิจัยให้ละเอียด นำเสนอถกเถียงโต้แย้งอย่างลุ่มลึกและครอบคลุม

- 10) **สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ** สรุปผลการวิจัยอย่างครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และเขียนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย
- 11) **เอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

3.2 บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์

บทความวิชาการคือบทความที่เขียนขึ้นซึ่งได้มาจากประสบการณ์วิจัยอันเป็นเวลายาวนานของผู้วิจัย หรือเป็นบทความที่นำเสนอข้อถกเถียง แนวคิด หรือกรอบการศึกษาใหม่ ๆ ในวงการวิชาการ ส่วนบทความปริทรรศน์คือบทความที่เขียนขึ้นแสดงถึงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของการวิจัย ประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากอดีตถึงปัจจุบัน รวบรวมแล้วนำเสนอเพื่อนำไปสู่ปัญหาใหม่ในการวิจัย โดยมีส่วนประกอบดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้แต่งและสังกัด ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 250 คำ
- 4) คำสำคัญ 3-5 คำ
- 5) บทนำ
- 6) เนื้อหา แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 7) บทสรุป
- 8) **เอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

3.3 บทวิจารณ์หนังสือ

เป็นการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ ทั้งนี้จะต้องแสดงจุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะต่อหนังสือที่นำมาวิจารณ์ ส่วนประกอบมีดังนี้คือ

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้วิจารณ์และสังกัด ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) เนื้อหา แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) บทสรุป
- 5) **เอกสารอ้างอิง**

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงคุณภาพหลากหลายและความเหมาะสม

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการพร้อมตัวอย่างประกอบ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ชื่อเครื่องหมายวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/20/12/50), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/18/100)

2) ผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (เด่นพงษ์ แสนคำ, 2562, น. 20)

3) ผู้แต่งสองคนให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองคนเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (บัวพันธ์ พรหมพักพิง และ สุวิทย์ อธิ์ ศาสวัต, 2563, น. 32) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระพรหมบัณฑิต ประยูรธมมจิตโต, 2550, น. 45; ป.อ. ปยุตโต, 2560, น. 52)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (สังเวียน สามาง และคณะ, 2558, น. 36)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

6) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์” เช่น (หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชโช, 2562, ออนไลน์)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้า ที่นำมาอ้างอิง เช่น (Rawls, 1999, p. 16)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Barry & Larope, 2010, p. 46) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Rawls, 1999, p. 87; Barry & Larope, 2010, p. 78)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง (Rawls et al., 2008, p. 95)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

5) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์” เช่น (Doyle, M. W., 2004, Online)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด ใช้ นานมีบุ๊คส์
- 2) สำนักพิมพ์เทียนวรรณ ใช้ เทียนวรรณ
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2516). ประวัติพระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อภิธรรมมูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย.

Coady, D. (2012). *What to believe now: Applying Epistemology to Contemporary Issues*. Oxford: Blackwell.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),/ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ดำรงค์ เดช. (2560). การสร้างความปรองดองในสังคมไทยด้วยหลักพุทธศาสนา ใน อนันต์ แจ่มขึ้น (บรรณาธิการ), *ธรรมโอศถกับการเี่ยวยาสังคม*. (น. 112-125). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

Greco, J. (1999). Introduction What is Epistemology?. In Greco, J. & Sosa, E. (Eds.). *The Blackwell Guide to Epistemology*. (pp. 1 – 32) Oxford: Blackwell.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมภาร พรหมทา. (2539). มนุษย์กับการแสวงหาความรู้: ข้อเสนอจากพุทธปรัชญาว่าด้วยธรรมชาติและบทบาทของความรู้. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 3(2), 5-28.

Hernon, P. (1995). Disinformation and misinformation through the Internet: Findings of an exploratory study. *Government Information Quarterly*, 12(2), 133-139.

(5) หนังสือแปล

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องที่แปล/[ชื่อต้นฉบับ]/(ชื่อผู้แปล, ผู้แปล)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บาร์กเกอร์, อาร์. บี. (2552). *ศพคนดัง* [High profile] (อิสริยา ชมภูผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: นกฮูก พับลิชชิง.

บริกแฮม, อี. เอฟ., และฮุสตัน, เจ. เอฟ. (2544). *การจัดการการเงิน* [Fundamentals of financial management] (เริงรัก จำปาเงิน, ผู้แปลและเรียบเรียง). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คเนท.

(6) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, น. เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ไพฑูรย์ นามวิจิต. (2540). ช้าง ม้า วัว ควาย. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน*, (น. 200-215). กรุงเทพฯ: เสริมสร้างความรู้.

Landesman, C. (1967). Consciousness. In *The Encyclopedia of Philosophy*, (Vol. 2, pp.191-195).

(7) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

อนเนก พูลทรัพย์. (10 สิงหาคม 2560). ปัญหาการเมืองไทย. *มติชน*, น. 10.

(8) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ./ชื่อมหาวิทยาลัย)

ตัวอย่าง:

อัญชลี ปิยปัญญางศ์. (2547). *มโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์อัศจรรย์ของเดวิด ฮูม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

(9) รายงานการวิจัย

รูปแบบ:

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิจัย./ (รายงานวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

(10) เอกสารการประชุมทางวิชาการ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ หรือ Ed. หรือ Eds.)/ชื่อการประชุม/(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

นันทน์ เขียวขำ และธิดาทิพย์ ปานโรจน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ กลุ่มขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ. ตรัง วิจัย ประจำปี 2561 สาขาวิชาการบัญชี/การเงิน “วิจัยก้าวใหม่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”* (น. 59-68). ตรัง: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

(11) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระมหาหรรษา ธาณเมธี, ดร.. (2558). เจ้าอาวาส วัดศรีศาสดา. สัมภาษณ์. 5 มีนาคม.

(12) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้น วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

หลวงพ่อบุญธรรม ปาโมชโช. (2562). *มัจฉาทิฎฐิ*. สืบค้น 4 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.dhamma.com/download/micchaditthi>.

Doyle, M. W.. (2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*.

Retrieved 2 September 2013. from

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html.

แบบขอส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

ข้าพเจ้า (ชื่อ – นามสกุล)
ขอส่งบทความเรื่อง (ชื่อภาษาไทย).....

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ).....

เป็นบทความประเภท () บทความวิชาการ () บทความวิจัย () บทวิจารณ์หนังสือ
โดยมีผู้ร่วมเขียนดังนี้

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ เรื่อง

ระดับการศึกษา

สถาบัน

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่ข้าพเจ้าส่งมาพิจารณาตีพิมพ์ ไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น และเป็นผลงานที่ไม่ผิดจริยธรรมทางวิชาการ หากมีความผิดพลาดข้าพเจ้าขอถอนการตีพิมพ์โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ

ลงชื่อ.....ผู้เขียนบทความ

(.....)

...../...../.....